

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA HAZIRLANMIŞ BAZI POLİTİKA VE STRATEJİ BELGELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ünal AKYÜZ* -Murat ÖZDEMİR**

Öz

Türkiye, Avrupa Birliğine uyum sürecinde eğitim alanında radikal yapısal reformları hayata geçirmiştir. Bu kapsamda son on yıllar içerisinde Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Avrupa Birliği (AB) eğitim politikalarıyla bütünleşme yolunda kapsamlı AB projelerini uygulamıştır. İlgili alan yazın taramasında Türkiye'nin Avrupa Birliğine uyum sürecinde dahil olduğu ve uygulamaya geçirdiği politika, strateji ve uygulamaların bütüncül bir şekilde değerlendirildiği çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Alan yazındaki bu boşluğa dayalı olarak bu araştırmada MEB tarafından uygulanmış olan Avrupa Birliği destekli "Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi", "Temel Eğitime Destek Programı" ve "Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu" projelerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemine dayalı yürütülen bu çalışmada bütüncül tek durum deseni kullanılmış olup, veriler doküman analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Çalışma kapsamında toplam on doküman incelemesi yapılmıştır. Yapılan analiz ve değerlendirmelere dayalı olarak hayata geçirilmiş olan eğitim projelerinin Türkiye'nin Avrupa Birliğine uyum sürecine önemli katkılar sunduğu genel sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa birliği, Strateji belgeleri, Millî eğitim bakanlığı, Üst politika belgeleri.

Evaluation of Some Policy and Strategy Documents Prepared by the Ministry of National Education

Abstract

Turkey has implemented radical structural reforms in the field of education during its harmonization process with the European Union. In this context, in the last decades, the Ministry of National Education (MoNE) has implemented comprehensive EU projects towards integration with the European Union education policies. In the relevant literature review, it was seen that there are limited studies that evaluate the policies, strategies and practices that Turkey has been involved in and implemented in the European Union harmonization process in a holistic manner. Based on this gap in the literature, this research aimed to evaluate the European Union-supported "Strengthening the Vocational Education and Training System Project", "Basic Education Support Program" and "Modernization of Vocational and Technical Education" projects implemented by the Ministry of National Education. In this study, which was conducted based on qualitative research method, a holistic single case design was used and the data was analyzed by document analysis method. A total of ten documents were reviewed within the scope of the study. It has been concluded that the educational projects implemented based on the analysis and evaluations made significant contributions to Turkey's harmonization process with the European Union.¹

Keywords: European union, Strategy documents, Ministry of national education, Policy documents.

* Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, unalakyuz@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2135-9517>

** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, mrtozdem@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1166-6831s>

1. Giriş

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB), katılım süreci hem AB'nin hem de Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve stratejik açıdan önemli bir dönüşümün parçasını oluşturmaktadır. Türkiye'nin AB'ye üyelik başvurusu, demokratikleşme, insan haklarına saygı, ekonomik kalkınma ve sosyal reformların hızlanmasını teşvik etmektedir. Aynı zamanda AB, Türkiye'yi coğrafi konumu, nüfusu ve ekonomik potansiyeli nedeniyle stratejik bir ortak olarak görmektedir. Türkiye'nin AB üyeliği, bölgesel istikrarın sağlanması, ekonomik bütünleşmenin artırılması ve küresel sorunlara karşı birlikte mücadele etme kapasitesini artırarak hem Türkiye hem de AB için önemli bir fayda sağlama potansiyeli taşımaktadır. Bu kapsamda Türkiye'nin AB'ye giriş süreci, sadece iki tarafın ilişkilerini değil, aynı zamanda genel Avrupa ve Orta Doğu bölgesinin geleceğini de etkileyen stratejik bir öneme sahiptir.

AB'ye giriş kapsamında Türkiye, kamu yönetimi sisteminde kapsamlı dönüşümler için çeşitli politikaları hayata sokmakta, bu amaçla çeşitli stratejileri işe koşmaktadır. Bu alanlardan biri de eğitimidir. Türkiye'nin AB'ye giriş sürecinde eğitim alanındaki uygulamaları, ulusal eğitim sisteminin modernizasyonu ve AB normlarına uyum sağlama çabalarıyla şekillenmektedir. Türkiye, AB'nin eğitim programlarına katılımı artırarak öğrenci ve öğretim üyeleri için hareketlilik programlarına ve bilimsel araştırma iş birliğine önem vermiştir. Bu, Türk öğrencilerin yurtdışında eğitim almasını teşvik etmek ve Türkiye'de yabancı öğrenci kabulünü artırmak amacıyla yapılan çalışmaları içermektedir. Ayrıca, AB eğitim normlarına uyum sağlamak için Türkiye, müfredat revizyonları ve öğretmen eğitimi programlarını geliştirme konusunda önemli adımlar atmıştır. Türkiye, AB eğitim alanında kalite güvencesi ve akreditasyon konularında iyileştirmeler yapmıştır. Bu, Türkiye'deki eğitim kurumlarının kalite standartlarını yükseltmek ve öğrencilerin daha nitelikli bir eğitim almasını sağlamak için önemlidir. AB normlarına uygun akreditasyon süreçleri sayesinde Türk üniversiteleri, uluslararası alanda daha fazla tanınmışlık kazanmış ve yabancı öğrencileri cezbetmek için daha iyi bir zemin oluşturmuştur. Bu uygulamalar, Türkiye'nin AB'ye giriş sürecinde eğitim alanında gerçekleştirdiği önemli adımları yansıtmaktadır. Bu çabalar, Türkiye'nin eğitim sisteminin kalitesini artırmak ve AB ile daha fazla iş birliği yapmak için atılan stratejik adımları temsil etmektedir. İkinci olarak, Türkiye, AB eğitim politikalarının gerektirdiği şekilde yükseköğretim sistemini yeniden yapılandırmıştır. Bu çerçevede, Bologna Süreci'ne uyum sağlamak amacıyla lisans ve yüksek lisans programları standardize edilmiş ve kredi sistemleri benimsenmiştir. Türk üniversiteleri, uluslararası düzeyde tanınan diploma ve akademik derecelere öğrencilere eğitim verme yeteneklerini artırmıştır. Son olarak, Türkiye, AB eğitim alanında kalite güvencesi ve akreditasyon konularında iyileştirmeler yapmıştır. Bu, Türkiye'deki eğitim kurumlarının kalite standartlarını yükseltmek ve öğrencilerin daha nitelikli bir eğitim almasını sağlamak için önemlidir. AB normlarına uygun akreditasyon süreçleri sayesinde Türk üniversiteleri, uluslararası alanda daha fazla tanınmışlık kazanmış ve yabancı öğrencileri cezbetmek için daha iyi bir zemin oluşturmuştur.

Türkiye'nin AB eğitim politika ve uygulamalarına entegrasyon süreci çeşitli bilimsel araştırmalara konu olmuştur. Bu çalışmalardan birini yapan Sağlam ve Çıray (2011), Avrupa Birliği eğitim politikalarının Türk eğitim sistemine olan etkilerini incelemişlerdir. Bir başka çalışmada ise Avrupa Birliği eğitim politikaları ve Türkiye'nin bu politikalara uyum süreci çeşitli yönleriyle araştırılmıştır (Cansever, 2009). Bununla birlikte bazı araştırmalarda Avrupa Birliği eğitim politikaları ve bu politikalara Türk eğitim sisteminin uyumunun çok yönlü değerlendirdiği görülmüştür (Topsakal, 2003; Terzi, 2015). Diğer yandan kimi çalışmalarda ise araştırmacıların AB'ye uyum sürecinde yaşam boyu eğitimi sorunsallaştırmış oldukları anlaşılmaktadır (Beycioğlu & Konan, 2008; Bağcı, 2007, 2011). Bununla birlikte önceki çalışmalardan bazılarında araştırmacıların Avrupa Birliği eğitim politikalarının çeşitli dersler üzerindeki etkilerine odaklandıkları anlaşılmaktadır (Aslan & Gökçaya, 2004). Yine Erasmus Programı gibi çeşitli programlara yönelik bilimsel incelemeler de daha önce gerçekleştirilmiştir (Tanyeri, 2006). Öztürk (2009) ise araştırmasında Avrupa Birliği eğitim ve gençlik

programları bağlamında Türkiye'nin genel durumunu incelemiştir. Diğer yandan bazı araştırmacılar Avrupa Birliği'ndeki hizmetiçi eğitim politikaları ve bunun çeşitli yansımalarını değerlendirmiştir (Halvurt, 2010). Avrupa Birliğine uyum sürecinde Türkiye'nin eğitim alanındaki çalışmalarını değerlendiren alanyazın taramalarında, Millî Eğitim Bakanlığının (MEB), uygulamaya geçirdiği Avrupa Birliği destekli bazı projelerini bütüncül ve kapsamlı olarak ele alıp inceleyen araştırmalara ise alan yazın taramalarında rastlanmamıştır.

Bu araştırma ile amaçlanan AB eğitim projeleri içerisinde bulunan ve AB'ye uyum hedefi doğrultusunda hazırlanan ve tamamlanan; Mesleki Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP), kapsamında “Mesleki Eğitim İçin Strateji Belgesi”, “Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesi”, “Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi”, “Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi”; Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi (MTEM), kapsamında “Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi”, “Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu”, METEM; Temel Eğitime Destek Projesi (TDEP), kapsamında; TEDP, Reformun 10. Yılında Temel Eğitim Stratejileri Belgesi, Millî Eğitim Bakanlığının Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi (MEBGEP) kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığının Yeniden Yapılandırılması Yeşil Belge ve diğer belgelerinin Türk eğitim sistemi üzerindeki amaç, süreç, sonuç ve sürdürülebilirlik etkilerini incelemek ve bu belgeleri bağımsız uzmanlar tarafından yazılan resmi raporlar ve çıktılar doğrultusunda değerlendirmektir. MEB tarafından hazırlanan AB finansmanlı strateji belgeleri de dört farklı kapsamda değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelere ilişkin sorular şunlardır:

Bu belgelerin amaçlarına ilişkin olarak; Bu amaçlar nasıl belirlenmiştir? Bu amaçlar işlevsel midir?

Bu belgelerin uygulanma sürecine ilişkin olarak; Belgelerin uygulanma sürecinde yaşanan sorunlar nelerdir?

Bu belgelerin sonuçlarına ilişkin olarak; Belgeler öngörülen amaçlara ne düzeyde ulaşmıştır? Amaçlara ulaşamamasının nedenleri nelerdir?

Bu belgeler sürdürülebilir olabilmiş midir?

Bu çalışma, MEB tarafından hazırlanan ve AB finansmanı ile desteklenen strateji belgelerinin, amaç, süreç, sonuç ve sürdürülebilirlik açılarından değerlendirilmesiyle sınırlıdır. Bu çalışmanın iki yönlü sonuçlar üretmesi beklenmektedir. Öncelikle bu çalışma Avrupa Birliğine uyum sürecinde eğitim alanındaki politika ve uygulamaları değerlendiren alanyazına görece katkı sunma potansiyeli taşımaktadır. Çünkü, bu çalışma önceki araştırmalardan farklı olarak hayata geçirilen eğitim projelerinin sonunda hazırlanan strateji belgelerinin politika düzeyinde çok yönlü ve bütüncül bir şekilde değerlendirme amacındadır. Bu yönüyle çalışmanın ilgili alan yazında hissedilen bu boşluğun doldurulması bakımından önemli olabilir. Diğer yandan bu çalışmanın politika yapıcıları ile uygulayıcılara da katkı sunması beklenmektedir. Hayata geçirilmiş olan AB destekli projelerin genel görünümünün değerlendirilmesi, gelecekte planlanan ve uygulamaya geçirilme hazırlıkları olan diğer projelerin etkililiği açısından katkı sunabilir. Ayrıca bu çalışma sonuçları AB destekli projelerinin uygulayıcılarının süreç yönetimi yeterliklerinin geliştirilmesine de katkı sunabilir.

Kavramsal Çerçeve

Bu alt başlıkta araştırmanın temelini oluşturan çeşitli kavram ve uygulamaların genel görünümü betimlenmiştir. Bu kapsamda politika, üst politika belgeleri ile politika ve strateji belgelerinin arka planı konuları açıklanmış ve değerlendirilmiştir.

Politika kavramı

Bir örgütte alınacak kararlar ve uygulanacak ilkelerin bütününe “politika” denir. Bu politika, örgütün temel hedeflerini ve stratejilerini belirleyen bir plan olarak kullanılır ve uygulamaya dönüştürülür. Eğitim politikası ise “eğitim ile ilgili yönetim, denetim, planlama, bütçe, felsefe ve istihdam gibi bütün unsurlara iktidar ya da politika geliştiricilerce karar verilmesi işlemi ve sürecidir. Eğitim politikasının en belirleyici unsuru siyasal yapının/iktidarın/politika geliştiricinin felsefesidir. Bu felsefenin eğitime yansımaya şekli bir eğitim felsefesidir” (Usta, 2015). Politika oluşturma süreci, örgütün gelecekteki başarısı için önemli bir adımdır (Balcı, 2005). Strateji ise bir örgütün kaynaklarını kullanarak uzun dönemli hedeflerini belirlediği bir yönlendirme planıdır. Stratejiler, değişen çevre koşullarına uyum sağlamak ve örgütün başarısını artırmak için kullanılır. Bu nedenle, politika ve strateji oluşturma süreçleri, bir örgütün başarılı olması için kritik önem taşır. (Feurer & Chaharbaghi, 1995; Akt, Kahveci, 2008). Politika ve strateji gibi kavramların eğitim sistemine uygun kullanımları ve buna yönelik çalışmalar Türkiye'nin AB'ye üyelik süreciyle hızlanmıştır. Bununla beraber Türk bürokrasinin temel yaklaşımlarında değişiklik yapılmak durumunda kalmıştır. Eğitim, Türkiye'nin AB sürecinde en fazla etkilenmiş olan alanların başında gelmektedir. AB Türkiye, katılım öncesi yardım fonlarını kullanarak uyum sürecine destek sağlamış ve bu sürece katkıda bulunmak için eğitim projeleri sunmuştur. 1990'lı yıllardan sonra, AB üyelik sürecinin hızlanmasıyla birlikte, Türk eğitim sistemi üzerinde uluslararası kurumlar olan Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Dünya Bankası ve AB gibi kurumların raporları ve uzmanları daha fazla etkiye sahip olmaya başlamıştır (Akyüz, 2022).

Türkiye’de kısmen hükümet programları, şûra kararları ve kalkınma planları ile planlı ve geleceğe dönük vizyon çalışmaları geniş tabanlı çalışma şekillerine örnek verilebilir. Fakat bunlar kamu sınırları içinde sınırlı bir uzman çalışma grubunun ortaya çıkardığı belgelerdir. AB süreci, Türkiye’de daha önce olmayan geniş tabanlı ve sosyal ortakların da katılımı gibi yeni yaklaşımların uygulamaya konulduğu bir sistemi ortaya çıkarmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nde bundan önce sivil toplumun da dahil edildiği geniş istişarelere dayalı stratejik planlamadan daha çok sınırlı kamu bürokratinin katıldığı “göç yolda düzülür” anlayışı ile geniş katılımlara dayalı istişare ve iş birliği çalışmaları tercih edilmezdi. AB sürecinin getirdiği yenilikçi uygulamalardan birincisi, devletin yönetim şekli üzerine olan değişikliklerdir. Bu süreçte, kamu kurumlarında araştırma ve planlama başkanlıkları (APAK) yerine strateji geliştirme başkanlıkları (SGB), kurulmuştur. İkincisi kamunun yapacağı projelerde önceden düzenleyici etki araştırması (DEA), uygulaması getirilmiştir. Türk kamu bürokrasisinde böyle bir uygulama daha önce yoktur. Üçüncüsü kamuda sadece ordu/askeri uygulamalarında olan stratejik planlama ve devlet planlama teşkilatının hazırladığı kalkınma planları olarak iki örnek uygulama vardı. MEB’de bu yeni süreç uygulamaya konan büyük bütçeli AB finansmanlı projelerle başlamıştır. Türkiye'nin dahil olduğu Akdeniz Ülkeleri İş birliği Programı (MEDA), ve “Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı” (IPA), AB'nin uyum sürecine destek amacıyla Türkiye'ye uyguladığı mali destek programlarıdır. MEDA, 1995 yılında “Avrupa-Akdeniz Ortaklığı” bağlamında oluşturulmuş olan bir programdır. IPA ise, AB'nin 2007'den itibaren uygulamaya koyduğu tek bir araçla katılım öncesi finansman sağlama kararıdır. Bu araç, aday ve muhtemel aday ülkelerin ihtiyaçlarına uygun olarak Avrupa Komisyonu'nun önceki genişleme tecrübeleriyle oluşturulmuştur. IPA'nın amacı, Türkiye'yi adaylık teklifinde destekleyerek gerekli sosyal, siyasi ve ekonomik reformları gerçekleştirmesine yardımcı olmak ve yapısal fonların yönetimine hazırlamaktır (Akyüz, 2015, Official Journal of the European Union [EU], 2006; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı [STB], 2008). Bu kısımda, AB ile etki sahası ve çerçevesi genişleyen üst politika kavramı incelenecektir.

Üst Politika Belgeleri Kavramı

Üst Politika Belgesi, devletin kanunlarla çerçevesi çizilmiş ve uyulması zorunlu politika belgelerine denir. Bakanlıkların sorumluluk alanlarına göre değişmekle beraber; Anayasa, kalkınma

planları, Hükümet programları ve Cumhurbaşkanlığı kararları sayılabilir. MEB özelinde ise Şûra kararları, Yüksek Planlama Kurulu'nun onayladığı, “Hayat Boyu Öğrenme [HBÖ], Strateji Belgesi”, “Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi” örnek gösterilebilir. Bunlara strateji belgeleri de denilmesini bir sebebi de geleceğe dair yapılacak işlerde öngörülebilirlik açısından riskleri ve varsayımları önceden hesaplanabildiği içindir. AB süreci, bu yaklaşımı kamuda hızlandırmış, stratejik planlama süreçleri ve strateji ve politika belgeleri hazırlamayı kısmen zorunlu ve öncelikli hale getirmiştir.

Stratejik yönetim modeli, bir organizasyonun kaynakları ve yetenekleriyle birlikte değişen çevre koşullarına uyum sağlamak için en uygun stratejileri ve hedefleri belirlemeye çalışan bir süreçtir. Bu süreç, hem kamu hem de özel sektör için geçerlidir. Stratejik yönetim modeli “Neredeyiz”, “Nereye ulaşmak istiyoruz?” ve “Gitmek istediğimiz yere nasıl ulaşabiliriz?” soruları ile ilgili yanıtlarla değerlendirmelerin yapıldığı dört temel husustan meydana gelmektedir (Kahveci, 2008). Stratejik plan, sadece kütüphane rafında saklanmak için hazırlanmamalıdır. Örgütün günlük çalışmalarını yönlendiren ve onun bir parçası olarak yaşayan bir doküman olmalıdır (McComb, 2002, Akt., Kahveci, 2008). Stratejinin etkili bir şekilde uygulanması için uygun sistemlerin oluşturulması da gereklidir. Bu sistemler, stratejinin uygulanmasını kolaylaştıracaktır (Dinçer, 2003). AB, Türkiye ile yürütülen üyelik süreçlerinde yapılacak AB fonlu projelerde ve ortaklıklarda öncelikli olarak politika ve strateji belgelerinin hazırlanmasını istemiştir. Dünya Bankası (DB) gibi uluslararası kuruluşlarda da benzeri yaklaşım vardır. DB büyük bütçeli projeler öncesinde “policy paper” hazırlamasını istemektedir. Bu belge proje ile çözülmesi hedeflenen problemin ana hatlarını, çözüm yöntemini, kuracağı etkileşiminin detaylarını içeren teknik bir dokümandır. Bununla birlikte, projelerin tüm aşamalarını içeren Proje Döngüsü Yönetimi (PCM-Project Cycle Management) ve projenin temel unsurları için önerilen hedefler, olası riskler, proje onayı olası takvimi ile alternatif proje yürütme senaryolarının yer aldığı Proje Konsept Notu (PCN), (PCN Project Concept Note) kavramları bu kurumun bilinen çalışma şekillerindedir.

AB, projelerin bir araya getirilerek birkaç projenin uygulandığı süreçlerde bunlara yönelik yasal altyapının oluşturulması amacıyla bazı uygulamaları kamuya şart koşmuştur. Bunlara politika ve strateji belgeleri denilmektedir. Bu sürecin başlangıcı yeşil belge (Green Paper) ve beyaz belgedir (White Paper). Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Beyaz Kitaplar, Birlik eylemi ile ilgili somut öneriler sunan belgelerdir. Bu belgeler, bazen Yeşil Kitapların devamı niteliğinde olur ve Avrupa ölçüsünde bir danışma ve tartışma süreci başlatmayı amaçlar. Yeşil Kitapta varılan sonuçlar Beyaz Kitapta önerilere dönüştürülür. İç Pazarın Tamamlanmasına İlişkin Beyaz Kitap, 14 Haziran 1985 tarihli ve COM (85) 310 final sayılı belgedir (<https://www.ab.gov.tr>). Beyaz Kitap’a göre iyi yönetişimin temeli beş ilkedir: “Açıklık, katılımcılık, hesap verebilirlik, etkinlik ve (ekonomik ve sosyal) uyum”. Bunlar AB sürecinin Türk bürokrasisine sağladığı yararlı uygulamalardan bazıları olduğu söylenebilir.

Politika ve Strateji Belgelerinin Arka Planı

Eğitim konusu, AB sürecinde en yoğun tartışılan fasıllardan biridir. Türkiye'nin uyum sürecine destek amacıyla Avrupa Birliği tarafından sağlanan katılım öncesi yardım fonları aracılığıyla yapılan eğitim projeleri, bu süreçte stratejik yönetim modelinin daha da ön plana çıkmasına neden olmuştur. Genelde eğitim sisteminde özelde MEB’de yaşanan değişiklik süreçleri analiz edildiğinde, Türkiye’nin üyeliğe yönelik hazırlık çalışmalarının getirdiği yapısal değişiklikler olduğu görülmektedir. Bu yapısal değişikliğin temeli kapsamlı değişiklikler ve yatırımlar öncesinde ilgili paydaşların desteğini ve katkısını alan planlı ve stratejik değişimlerdir. Türkiye’de bunun en önemli göstergelerinden birisi kalkınma planları ve Millî Eğitim Şûrası kararlarıdır.

Türkiye’nin son elli yıllık kalkınma planları incelendiğinde; binlerce sayfa kalkınma planı, yatırım programları, yıllık bütçeler ve eğitim planları hazırlanmış olmakla birlikte Türkiye’nin

günümüzde eğitim sorunlarını çözmüş ve istenen seviyede “kalkınmış” bir ülke olduğu henüz söylenemez (Gönülaçar, 2014). Planlamanın farklı tanımları olsa da temel olarak üç unsuru içerir. Bunlar: amaç, araç ve süredir. Amaç, ulaşılmak istenen hedefi; araç, bu hedefe nasıl ulaşılabileceğini; süre ise ne zaman ulaşılabileceğini gösterir. Bu bağlamda, planlama, gelecekte ulaşılmak istenen hedefleri, bu hedeflere ulaşmak için gerekli araçları ve belirlenmiş bir zaman dilimini içeren bir karar alma sürecidir (Küçükler, 2008, Akt. Gönülaçar, 2014). Türkiye kendi deneyim ve yöntemlerinden yola çıkarak OECD ve AB üyesi ülkelerde uygulama örnekleri olan Düzenleyici Etki Analizi’ni (DEA) uygulamaya başlamıştır.

Türkiye’de kamu yönetimi AB ile olan politika ve strateji belgeleri hazırlama süreçlerine bir yönüyle düzenleyici etki analizi (DEA) yöntemini kullanarak uyum sağlamaya çalışmıştır. DEA kamuya ait iş ve işlemlerde muhtemel olumlu ve olumsuz etkilerin ve bu etkilerin toplum ve ilgili kurumla ilgili oransal dağılımının tutarlı olarak incelenmesi ve sonuçlarının karar alıcılara iletilmesi aracıdır. DEA yapılırken en önemli konulardan birisi ilgili paydaşların görüşlerinin çalışmaya dahil edilmesidir (Karaosmanoğlu, 2006). Düzenleyici Etki Analizi, son zamanlarda kamu yönetiminde yaygınlaşan bir anlayıştır. Bu yöntemin temelleri, ABD’de düzenlemelerin etkilerinin sistematik olarak analiz edilmesiyle başlayan bir ekonomik analiz çalışmasıdır. Analizin mevcut haliyle yaygınlık kazanması ise, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü’nün (OECD) 1997 tarihli Düzenlemelerde Reform Raporu ile başlamıştır. OECD, bu raporda DEA’nın resmi düzeyde kabul edilmesi ve uygulanmasının üye ülkeler tarafından tavsiye edildiğini belirtmektedir. Türkiye’de reform stratejilerinin olmaması, DEA’nın uygulanmaması ve halkın ve paydaşların görüşlerinin devlet tarafından yapılan düzenlemeler üzerinde yeterince dikkate alınmaması, OECD ve AB üyesi diğer ülkelerle karşılaştırıldığında önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Kamuda düzenlemeler yapılırken saydamlık ve katılımcılığın eksik olması sonucu hatalı bilgi sonucunda yanlış düzenlemeler ve vatandaş ile kamu arasında sorunlara yol açmaktaydı (Karaosmanoğlu, 2006).

Türkiye’de AB sürecinden önce de kalkınma planları ve şûra kararları gibi planlama süreçleri vardı. Fakat bu planların ve kararların bir kısmının haricinde uygulamalarının takip edilmediği ya da yıllar içerisinde değişik ifadelerle tekrar edildiği görülmüştür. AB süreci Türkiye’de hazırlanan kalkınma planları ve şûra kararları gibi bağlayıcı çalışmaları proje süreçlerine referans yaptırarak hem önemini arttırmış hem de planlamacıların dikkatini bu süreçlere toplamıştır. Türkiye AB ile uzun süreden beri devam eden üyelik süreçleri 1990’lı yıllarda stratejik aşamaya geçmiştir. Avrupa Komisyonu 8 Mart 1995 tarihinde “Avrupa Akdeniz Ortaklığı” bildirisini oy birliği ile kabul ederek AB için stratejik bir öneme sahip olan Akdeniz havzasındaki ülkelerin ekonomik dönüşüm ve bağımlılıklarının AB Müktesebatı doğrultusunda şekillendirilmesi için Mediterranean Economic Development Area (MEDA) programı geliştirilmiştir. Türkiye, 1990’lardan itibaren Avrupa Birliği’nin Akdeniz ortaklığı programı olan kapsamında finanse edilen hibe nitelikli fonlardan da yararlanmış. MEDA-I Programı kapsamında, 1996-1999 yılları arasında Türkiye’ye 55 proje için taahhüt edilen rakam toplam 376 milyon avrodur. Ayrıca 1997-1999 dönemi için ise Avrupa Yatırım Bankası (AYB) tarafından birlik üyesi olmayan Akdeniz ülkelerine sağlanan kredilerin verilmesi amacıyla oluşturulan EUROMED sisteminde, 205 milyon avro kredi verilmiştir (Akyüz, 2022).

AB, 2000 yılından bu yana Türkiye ve AB’nin eğitim politikalarını uyumlu hale getirmeye yönelik eğitim politikalarında ve projelerin oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. MEB bünyesinde tamamlanmış olan AB eğitim projeleri arasında hem mali büyüklük olarak hem de kapsam yönüyle Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi (MTEM), Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) ve Temel Eğitime Destek Projesi (TEDP) dikkat çeken projelerdir. Bu kaynaklardan TEDP için 100 milyon avro, MEGEP için 51 milyon avro, MTEM için 18,5 milyon avro hibe ve AYB tarafından Eğitim Çerçeve Projesi için 100 milyon avro kredi eğitim sistemine verilmiştir (Akyüz, 2015).

TEDP, MEGEP ve MTEM, Türk Eğitim sistemini; kurumsal kapasite, eğitim programı ve kalite çalışmaları, insan kaynaklarını geliştirme, sağlanan modern donanımlar ve strateji ve politika belgeleri gibi birçok yönden etkileyen önemli projelerdir. Bu süreçlerin arka planına bakıldığında AB ile üyelik sürecinin getirdiği uyum çalışmaları asıl motivasyon olmuştur. Türkiye’de zorunlu temel eğitim süresi, 16 Ağustos 1997 tarihinde 4306 sayılı kanunla 8 yıla çıkarılmıştır. Bu kanunla birlikte ortaya çıkan finansal yük bazı alanlarda MEB bütçesi dışında uluslararası finansman arama yoluna gidilmesini gerektirmiştir (Temel Eğitime Destek Projesi [TDEP] Başlangıç Raporu, 2002-2007).

MTEM, MEGEP ve TEDP projelerinin hazırlıkları, Türkiye’de önemli kanun değişiklikleri öncesinde gerçekleştirilmiştir. TEDP, Türkiye’deki eğitim sisteminin genel olarak geliştirilmesini amaçlamaktadır ve bu kapsamda seçilmiş iller ve bölgeler için ulusal stratejiler oluşturulmuştur. Projenin hedefi, Türkiye’de yoksulluktan en çok etkilenen kırsal bölgeler ve geçeköndü mahallelerinde yaşayan risk altındaki çocuklar, yetişkinler ve kız çocuklarının eğitime kazandırılmasıdır (TEDP, Nihai Raporu, 2007). MEGEP, Türkiye’deki mesleki ve teknik eğitim sistemini güçlendirmek için hayat boyu öğrenme ilkeleri ve sosyo-ekonomik gereksinimler doğrultusunda bütüncül bir yaklaşım benimsemektedir (MEGEP Başlangıç Raporu, 2003). Bu amacın altında, AB ve diğer gelişmiş ülkelerdeki standartları yakalamak, zorunlu eğitim süresinin 12 yıla çıkarılması için alt yapı oluşturmak, mesleki eğitime yönelik STK’ların ilgisinin artmasını sağlamak ve uluslararası standartlara uygun modüler mesleki eğitim programları hazırlamak yer almaktadır. MTEM, meslek dersleri öğretmenlerinin eğitim kalitesini artırmayı ve Avrupa Birliği’ndeki gelişmelere destek olmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, ulusal öğretmen yetiştirme standartlarının (yeterliliklerinin) geliştirilmesiyle birlikte meslek dersleri öğretmen yetiştirme sisteminin kalitesini ve güvenilirliğini artırmayı hedeflemektedir (Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi [MTEM], Nihai Raporu, 2006).

MTEM, MEGEP ve TEDP projeleri, Türk eğitim sisteminin kurumsal yapısında ilk olmaları nedeniyle dünya çapında kendi içinde değişimine önemli bir etki yapmıştır. TEDP projesi, Türkiye’nin AB’ye katılma sürecinde "Eğitim ve Kültür" ve "Temel İnsan Hakları" fasıllarında verdiği taahhütleri yerine getirmesine, eğitim reformları konusunda kararlılığını göstermesine, AB hedeflerini gerçekleştirmesine ve üyelik sürecine katkıda bulunmasına yardımcı olmuştur. MEGEP projesi ise mesleki eğitim konusunda yapılan tartışmalarda hangi platformda tartışılacağına dair bir fikir birliği sağlamıştır. Avrupa Birliği’nin mesleki eğitim konusundaki seviyesi, Türk eğitim sistemi için iyi bir karşılaştırma aracı görülmüştür. Türkiye, AB üyeliği için beklediği aşamalardan biri olan eğitim ve kültür alanındaki fasılları tamamlamaya çalışmaktadır. AB standartlarına uyum sağlama çalışmaları çerçevesinde, Türkiye’nin eğitim sektörünün AB normlarına uygun hale getirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla, MEB tarafından hazırlanan ve bazıları uygulanmaya başlanan AB finansmanlı eğitim projeleri önemli bir çalışma olarak değerlendirilmektedir. AB, üye ülkelerin eğitimle ilgili standart kurallara uymalarını zorunlu kılmamakla birlikte eğitim politikaları ile ilgili AB vizyon belgeleri ışığında önerilerinde bulunmaktadır (Walkenhorst, 2005).

MEB’in hazırladığı bir raporda; Türkiye’nin uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği eğitim faaliyetleri, ulusal programda yer alan tedbirler ve kalkınma planları göz önüne alındığında, Türk Eğitim Sistemi’nin AB eğitim standartlarına uyum sağlaması gerektiği önemle vurgulanmaktadır. Bu amaçla, öğretim programlarının AB normlarına uygun olarak hazırlanması ve Avrupa Birliği’nin sağladığı kredilerle TEDP, MEGEP ve MTEM gibi projelerin geliştirilmesi için AB ülkelerinin eğitim sistemleri ve öğretim programlarıyla karşılaştırmalar yapılmaktadır. (MEB, 2002). AB sürecinin en somut çıktılarında birisi de AB kaynaklı projelerin hazırlanması ve uygulanması sırasında, Birliğin bu projeler için şart koştuğu politika ve strateji belgelerine dayandırılması olmuştur. Politika ve strateji belgelerinin hazırlanması ve bunlarla eğitim sisteminin yol alması bir işlem basamaklarından öte ülkenin bir vizyon değişiminin işaretleridir.

AB'nin hem finansman sağlayan büyük bütçeli projeler rolü diğer taraftan bu yöntemle hazırlanan politika ve strateji belgeleri ve bunların doğurduğu önemli sonuçların tüm boyutları ile henüz ortaya konulamaması yeni çalışmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Böyle bir araştırma konusunun seçilmesinin temel nedeni, AB destekli eğitim projeleri ile hazırlanan politika ve strateji belgelerinin eğitim sistemine etki eden önemine karşın bu projelerin hazırlık ve uygulama sürecinde sürdürülebilir olup olmadığı gibi kapsamlı ve eleştirel bir değerlendirilmesinin yapılmamış olmasıdır. Bu çalışmanın sonuçları, ilgili alandaki karar vericilere ve bu alanda çalışan bilim insanlarına yeni bir perspektif sunarak konunun daha fazla tartışılmasına ve incelenmesine olanak sağlayabileceği öngörülmektedir. AB finansmanlı projelerle hazırlanan ve uygulamaya konulan politika ve strateji belgeleri ile ilgili olarak; Hangi ihtiyaçlardan yola çıkılarak oluşturulmuştur? Bu ihtiyaçların ne kadarına çözüm oluşturmuştur? Politika ve Strateji belgelerinin sahada uygulanma oranı nedir. Politika ve strateji belgeleri kurum olarak MEB'in hangi misyonunu ya da vizyonunu yansıtmaktadır? Bu politika ve strateji belgelerinin ortak bir amacı var mı? Bu ortak hedefler, MEB'in kurumsal stratejisinde neye odaklanmıştır. Bu belgelerin uygulanmasından çıkan sonuçlar MEB için olması gereken ile ne kadar uyumludur? Politika ve strateji belgeleri sürdürülebilir olmuş mudur? soruları ile değerlendirme yapılacaktır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımı esas alınarak yürütülmüştür. Nitel araştırma, bir konuya kapsamlı bir şekilde bakarak karmaşık bir şekilde incelemeyi ve bağlamı içinde anlamayı amaçlar. Bu nedenle, toplanan veriler ayrıntılı ve derinlemesine olmalıdır ve tüm detaylar aktarılmalıdır. Bu nedenle nitel araştırmalar için yoğun betimleme yapmak ve tüm resmi aktarmak önemlidir (Punch, 2005). Nitel araştırmanın amacı, gerçekliği olduğu gibi tanımlamak ve anlamaktır. Dokümantasyon inceleme yöntemi, belgelerden elde edilen verilerin betimlenmesine, örüntülerin ve temaların ortaya çıkarılmasına imkân verdiği için seçilmiştir. MEB'in hazırladığı politika ve strateji belgelerinin incelenmesi, çalışma tasarımı olarak, bütüncül olarak bir ya da birkaç durumu analiz etmeye dayanmaktadır. Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden "bütüncül tek durum deseni" kullanılmıştır. Bu kapsamda doküman incelemesinden de yararlanılmıştır.

2.2. Araştırma süreci

İncelenen Dokümanlar

Çalışma kapsamında veri toplama amacıyla incelenen dokümanlar, MEB, politika ve strateji belgeleri final ve ilerleme raporları yanında Yeşil Belge gibi metinlerdir. İncelenen dokümanlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. *Çalışmada incelenen belgeler*

Doküman No	Doküman Adı	Yayın Tarihleri
1	MEB, PKM Politika ve Strateji Belgeleri	2007
2	MEGEP Başlangıç, İlerleme ve Sonuç Raporları	2002-2007
3	MTEM Başlangıç, İlerleme ve Sonuç Raporları	2002-2007
4	I-A Türkiye'de Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi I-B-Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi, MEGEP (2009- 2013)	2007
5	Türkiye'de Mesleki Eğitim ve Öğretim Strateji Belgesi, (MEGEP)	2007

6	Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesi, (MEGEP)	2007
7	Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu, (MTEM)	2007
8	Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi, (MTEM)	2007
9	Temel Eğitime Destek Programı (TEDP) Reformun 10. Yılında Temel Eğitim Stratejileri Belgesi, (TEDP)	2009
10	MEB'in Yeniden Yapılandırılması Yeşil Belge (MEBGEP)	2010

Tablo 1'de görüleceği üzere 2007-2010 yılları arasında yürütülmüş olan 10 belge çalışmaya konu edilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Doküman incelemesi kapsamında sırasıyla (i) dokümana ulaşma, (ii) dokümanların orijinalliğinin kontrol edilmesi, (iii) dokümanları anlama, (iv) veriyi analiz etme ve (v) analiz sonuçlarını metne dönüştürme ve kullanma işlemleri gerçekleştirilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Verilerin analizi sırasında, içerik analizi unsurları birleştirilerek dokümanların tematik analizi gerçekleştirilmiştir. Tematik analiz, verilerdeki kalıpların tanımlanmasını sağlamış ve ortaya çıkan temalar kategorilere dönüştürülmüştür. Bu süreçte içerik analizinden yararlanılmıştır. Bu, araştırmanın temel sorularıyla ilgili bilgilerin metne dönüştürülmesini ve kategorilere ayrılmasını içermektedir.

2.4. Araştırma Etiği

Bu akademik çalışma, yayın ve araştırma etiğine uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Yapılan çalışmada kişilere ait özel veriler bulunmamaktadır. Bu çalışmada akademik araştırma, ilke ve kurallarına riayet edilmiş, çalışma esnasında faydalanılan kaynaklar usulüne uygun bir şekilde kaynakçada gösterilmiştir.

3. Bulgular

Politikalar ve stratejiler ülkelerin planlama çerçevelerini oluşturur. Varlıkların, hizmetlerin ve operasyonların nasıl geliştirileceği ve yönetileceği hakkındaki detaylar bu politikalar ve stratejiler doğrultusunda verilir. Bu kapsamda MEB de pek çok strateji ve politika belgeleri hazırlamıştır. MEB'in kurumsal yapısında ilk olmaları yönüyle MTEM, MEGEP ve TEDP projelerinin vizyon değişimine önemli etkileri olmuştur. TEDP, AB'ne katılma sürecinde Türkiye'nin "Temel İnsan Hakları" ve "Eğitim ve Kültür" fasıllarında vermiş olduğu taahhütlerin yerine getirilmesinde katkı sağlamıştır. AB kaynaklı projeler ile tamamlanan MEGEP, MTEM ve TEDP projeleri ile; 9 eğitim araştırması yapılmış, 28 ulusal ve uluslararası konferans düzenlenmiş ve sekiz politika ve strateji belgesi hazırlanmıştır. Bu çalışmalara destek veren STK'larla birlikte hem MEB birimlerinin kendi içerisinde hem de STK'larla ortak bir çalışma kültürü sağlanmıştır.

Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (MEGEP)

Hayat boyu öğrenme strateji belgesi üzerinde içerik analizi yapılmış olup, sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Hayat boyu öğrenme strateji belgesine ilişkin içerik analizi sonuçları

Temalar	Kodlar
Hayat Boyu öğrenmenin alt yapısının güçlendirilmesi ve eğitime erişimin kolaylaştırılması	Yanlış algılama ve kavramları ortadan kaldırmak Kurumsal alt yapının oluşturulması
Eğitimde kalite güvence sisteminin oluşturulması ve hayat boyu öğrenmenin finansmanı	Tutarlı, kapsamlı ve kazanım odaklı olması HBÖ sisteminin oluşturulması Kaynak model oluşturulması

Tablo 2’den de izlenebileceği üzere hayat boyu öğrenme strateji belgesi, iki tema ve beş koddan meydana gelmektedir. Birinci tema hayat boyu öğrenmenin alt yapısının güçlendirilmesi ve eğitime erişimin kolaylaştırılması iken, ikinci tema eğitimde kalite güvence sisteminin oluşturulması ve hayat boyunun finansmanın oluşturulmasıdır. Birinci tema altında; HBÖ üzerinde yanlış algılamaların kaldırılması ve kurumsal alt yapısının oluşturulması kodları yer alırken, ikinci tema altında HBÖ sisteminin oluşturulması ve kaynak model oluşturulması kodları yer almaktadır.

Hayat Boyu öğrenme strateji belgesi, öğrenen merkezli bir yapının oluşturulması, mesleki rehberlik ve yönlendirme sisteminin kurulması, izleme ve değerlendirme sisteminin kurulması gibi önemli amaç ve stratejilerin yasallaşma sürecini ve alt yapısını oluşturmuştur. Hayat boyu öğrenmenin alt yapısının kurulması için mevzuat ve program yanında kapasite güçlendirme tedbirleri altında, modüler programların mesleki ortaöğretimdeki tüm alan ve bölümler ile yaygın eğitimi kapsayacak şekilde mevzuatın çıkarılması ile yatay ve dikey geçişlerin kolaylaştırılmasının yolu açılmıştır.

MEGEP ile meslek ve eğitim standartları hazırlanmış, iş piyasasına yönelik ilk analizler yapılmış, hayat boyu öğrenme politika belgesi ve strateji belgesi oluşturulmuş, pilot projeler desteklenmiş, “Mesleki Yeterlilik Kurumu”nun (MYK) kurulmasına yönelik çalışmalar tamamlanmış ve program geliştirme çalışmaları kapsamında modüller hazırlanmıştır.

Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi (MEGEP)

Hayat boyu öğrenme politika belgesi üzerinde içerik analizi yapılmış olup, sonuçlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Hayat boyu öğrenme politika belgesine ilişkin içerik analizi sonuçları

Temalar	Kodlar
HBÖ kavramları ve Avrupa’da ve Türkiye’de HBÖ öğrenme	HBÖ kavramları ve AB uygulamaları Türkiye nüfus ve istihdam durumu Türkiye’de HBÖ uygulamaları
HBÖ uygulamaları ve olanakları ile gelecek önerileri	AB ve Türkiye için HBÖ olanakları HBÖ yerinden yönetim ve kaynak oluşturma HBÖ ve gelecek planlaması

Tablo 3’ten de izlenebileceği üzere hayat boyu öğrenme politika belgesi, iki tema ve altı koddan meydana gelmektedir. Birinci tema HBÖ’nün kavramsal alt yapısının yapılandırılması ve AB ve Türkiye’de HBÖ öğrenme iken, ikinci tema HBÖ olanakları ile HBÖ’nün gelecek tasarımlarıdır. Birinci tema altında HBÖ kavramları ve AB uygulamaları, HBÖ açısından nüfus ve istihdam durumu ve HBÖ uygulamaları kodları yer alırken, ikinci tema altında AB ve Türkiye için HBÖ olanakları, yerinden yönetim ve kaynak oluşturma ve HBÖ açısından gelecek planlaması kodları yer almaktadır.

Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi, Türk eğitim sisteminde, insanların belirli bir durumda doğru hareket etmelerine veya hayat boyu doğru kararlar almalarına yardımcı olan strateji belgesine temel kaynak olan daha üst belge olarak tanımlanmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, YÖK ve bağlı üniversiteler, Mesleki Yeterlilikler Kurumu ve İŞKUR dan oluşan bir komisyon tarafından oluşturulmuş belge, politika belgesidir. Bu politika belgesi daha sonra strateji belgesinin dayanağını oluşturmuştur. Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmeye yönelik bir politika oluşturulabilmesi için geliştirilmiş olan “Hayat Boyu Öğrenme Strateji Politikası” MEB tarafından Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesine dönüştürülmüş ve daha sonra Yüksek Planlama Kurulu (YPK) tarafından onaylanmıştır. Hayat boyu öğrenme, bu politika belgesinde istihdama yönelik, toplumsal ve kişisel bir vizyonla bilgi, beceri ve yetkinliklerin geliştirilebilmesi için hayat boyu gerçekleştirilen tüm faaliyetler olarak tanımlanmıştır.

Türkiye’deki Mesleki Eğitim ve Öğretim Strateji Belgesi (MEGEP)

Türkiye’deki Mesleki Eğitim ve Öğretim Strateji Belgesi üzerinde içerik analizi yapılmış olup, sonuçlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. *Türkiye’deki Mesleki Eğitim ve Öğretim Strateji Belgesine ilişkin içerik analizi sonuçları*

Temalar	Kodlar
İleri düzeydeki eylemler için anahtar stratejik amaçlar belirlenmesi	İstihdama uygunluğunun güçlendirilmesi Kalitenin artırılması Mesleki eğitim ve öğretimin statüsünün geliştirilmesi
MEGEP’in sürekliliğinin sağlanması	Sosyal katılımın desteklenmesi Mesleki eğitim ve öğretimin finansmanı için kaynak oluşturulması Verimliliğin artırılması için yerinden yönetim uygulamaları

Tablo 4’ten de izlenebileceği üzere Türkiye’deki Mesleki Eğitim ve Öğretim Strateji Belgesi, iki tema ve altı koddan meydana gelmektedir. Birinci tema ileri düzeyde eylemler için stratejik amaçların belirlenmesi iken, ikinci tema MEGEP’in sürekliliğinin sağlanmasıdır. Birinci tema altında istihdama uygunluğunun güçlendirilmesi, kalitenin artırılması ve mesleki eğitim ve öğretimin statüsünün geliştirilmesi kodlar yer alırken, ikinci tema altında sosyal katılımın desteklenmesi, mesleki eğitim ve öğretim için finansman sağlanması ve verimliliği arttırmak için yerinden yönetime destek verilmesi kodları yer almaktadır.

AB kaynaklı MEGEP projesi kapsamında 2006 yılında hazırlanan Türkiye’de “Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Reformu” çalışması, Türkiye’de mesleki eğitim ve öğretimin geliştirilmesi için hazırlanan Strateji Belgesi’nin devamı olarak tasarlanmıştır. AB’ye üyelik sürecinde, Türkiye’de mesleki eğitim ve öğretime uyum çalışmaları için MEGEP kapsamında hazırlanan Türkiye’deki “Mesleki Eğitim ve Öğretim Strateji Belgesi” içerikleri, tartışmaları itibarıyla geniş bir sahada çalışılmış, getirdiği önerilerin büyük çoğunluğu kamu ve özel sektörün desteğini almış bu yolla da sürdürülebilirliği sağlanabilmiş belgelerden birisi olmuştur.

Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesi (MEGEP)

Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesi üzerinde içerik analizi yapılmış olup, sonuçlar Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. *Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesine ilişkin içerik analizi sonuçları*

Temalar	Kodlar
Avrupa’da mesleki eğitim ve öğretimde sosyal diyalog uygulamaları	Sosyal ortakların kuruluşları ve katılım kapasiteleri Ulusal düzeyde mesleki eğitim ve öğretim politikası oluşturma Mesleki eğitim ve öğretim için sektör stratejileri geliştirilmesi
Türkiye’de mesleki eğitim ve öğretimde sosyal diyalog uygulamaları	Mesleki eğitim ve öğretimin il düzeyinde uygulanması İşletme düzeyinde mesleki eğitim ve öğretimin uygulanması

Tablo 5’ten de izlenebileceği üzere Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesi, iki tema ve beş koddan meydana gelmektedir. Birinci tema Avrupa’da mesleki eğitim ve öğretimde sosyal diyalog uygulamaları iken, ikinci tema Türkiye’de mesleki eğitim ve öğretimde sosyal diyalog uygulamalarıdır. Birinci tema altında Sosyal ortakların kuruluşları ve katılım kapasiteleri, ulusal düzeyde mesleki eğitim ve öğretim politikası oluşturma ve mesleki eğitim ve öğretim için sektör stratejileri geliştirilmesi yer alırken, ikinci tema altında mesleki eğitim ve öğretimin il düzeyinde uygulanması ve işletme düzeyinde mesleki eğitim ve öğretimin uygulanması kodlar yer almaktadır.

Politika belgesi sosyal diyalogun artırılması ve katılımının desteklenmesi bunun sonucunda da Türkiye’de mesleki eğitimin geliştirilmesi için anahtar paydaşlar tarafından geliştirilecek faaliyetler, iş piyasası beceri ihtiyaçları, yetkinlik, kültür, yasal konular, kapasite ve şirketlerde eğitim konularında tavsiyelerde bulunmuştur. AB’ye üyelik sürecinde Türkiye’de sosyal ortaklara yönelik olan ve mesleki eğitim ve öğretimin önemli bir bileşeni olan MEGEP kapsamında hazırlanan “Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesi” tartışmaları itibarıyla geniş bir sahada çalışılmış, getirdiği önerilerin büyük çoğunluğu kamu ve özel sektörün desteğini almıştır.

Bu politika belgesi, Türkiye’de sivil toplumun kamusal işlere katılımı, katkısı ve yönetim kurullarında söz hakkı verilmesi gibi önemli ilerlemelerin sağlandığını göstermiştir. Bu önerilerden bazıları; mesleki eğitim ve öğretim okulları ile daha iyi uyum sağlamak adına yerel düzeyde mesleki eğitim ve öğretim uzmanları yetiştirilmek, tüm sosyal kuruluşlarda özellikle de sendikalarda kapasite geliştirilmesine odaklanılmak iş piyasası beceri ihtiyaçları, bağımsız bir enstitü tarafından yapılması ve özel sektör de dahil edilmeli ve Meslek standartlarının mesleki eğitim ve öğretim tedarikinin iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun olması daha da önemlisi sosyal ortakların görüşü alınması sayılabilir.

Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu, (MTEM)

Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu, üzerinde içerik analizi yapılmış olup, sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. *Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporuna, ilişkin içerik analizi sonuçları*

Temalar	Kodlar
Türk Yükseköğretim sistemi içerisinde mesleki ve teknik öğretmen eğitimi	Meslek dersleri öğretmen eğitimi Mesleki ve teknik öğretmenlerinin yeni rolleri Avrupa’da mesleki ve teknik öğretmenleri
AB ve Türk mesleki ve teknik öğretmen eğitim sistemi	Türk mesleki ve teknik öğretimi için öğretmen eğitimi

Türk mesleki ve teknik öğretim sisteminin göstergeleri
Mesleki ve teknik öğretmen eğitiminin diğer girişimlerle uyumu
Türkiye’de mesleki ve teknik öğretmen eğitimi alanında değişiklik önerileri

Tablo 6’den de izlenebileceği üzere Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu, iki tema ve yedi koddan meydana gelmektedir. Birinci tema Türk Yükseköğretim sistemi içerisinde mesleki ve teknik öğretmen eğitimi iken, ikinci tema AB ve Türk mesleki ve teknik öğretmen eğitimi sistemidir. Birinci tema altında meslek dersleri öğretmen eğitimi, mesleki ve teknik öğretmenlerinin yeni rolleri ve Avrupa’da mesleki ve teknik öğretmenleri kodlar yer alırken, ikinci tema altında Türk mesleki ve teknik öğretimi için öğretmen eğitimi, Türk mesleki ve teknik öğretim sisteminin göstergeleri, mesleki ve teknik öğretmen eğitiminin diğer girişimlerle uyumu ve Türkiye’de mesleki ve teknik öğretmen eğitimi alanında değişiklik önerileri kodlar yer almaktadır.

Türkiye’nin AB üyeliğine hazırlandığı bir dönemde Türk yükseköğretim sistemi içerisinde mesleki ve teknik öğretmen eğitimi kapsamında sorunları tartışıp çözüm önerileri sunmuştur. Bu rapor, Türk mesleki ve teknik öğretmen eğitimi sisteminin uluslararası düzlemde konumlandırılması, mevcut öğretmen eğitimi sisteminin belgelenmesi ve eğitim sisteminde yapılacak değişiklikler için temel oluşturulması hedeflenmiştir.

AB’de diğer batılı ülkelerde öğretmenlerin değişen rolleri ve mesleki ve teknik eğitim öğretmen yetiştirme isteminin özelliklerini, eğitim-öğretimi desteklemeye yönelik deklarasyonlar, bilgi toplumunda öğretmenlerin merkezi rolü ile AB Komisyonu’nun ortak ara raporunun anlatıldığı “Eğitim-Öğretim 2010” adlı konsey raporu ve AB’ye katılım sürecinde Türkiye’nin atması gereken adımlar incelenmiştir. Bunun yanında meslek dersi öğretmenlerinin değişen rolleri ile ilgili yeterlilik ve becerilere ve öğrenci merkezli öğrenim gibi yeni yaklaşımlara sahip öğretmen profili tartışmaya açılmıştır. AB ve diğer mesleki teknik eğitim alanı ile batılı ülkelerde mesleki ve teknik öğretmen sistemleri okul, yetkili makam ve kurumlarla ilgili kriter ve ilkeleri analiz açısından Türk Eğitim Sistemi’nde önemli bir ortak zemin oluşturmuştur.

Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi, (MTEM)

Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi üzerinde içerik analizi yapılmış olup, sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. *Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesine ilişkin içerik analizi sonuçları*

Temalar	Kodlar
Meslek dersleri öğretmen eğitiminin niteliğini artırma	AB ülkelerinde meslek dersi öğretmen eğitimi
Mesleki ve teknik eğitim fakültelerinin erişimi	Mesleki ve teknik eğitim fakültelerinin durumu Mesleki ve teknik eğitim fakültelerinin program yapıları ve iş hayatı ilişkileri Türkiye’de meslek dersi öğretmen eğitiminde strateji değişikliği

Tablo 7’den de izlenebileceği üzere Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi, iki tema ve dört koddan meydana gelmektedir. Birinci tema meslek dersleri öğretmen eğitiminin niteliğini artırma iken, ikinci tema mesleki ve teknik eğitim fakültelerinin erişimidir. Birinci

tema altında AB ülkelerinde meslek dersi öğretmen eğitimi kodu yer alırken, ikinci tema altında mesleki ve teknik eğitim fakültelerinin durumu, mesleki ve teknik eğitim fakültelerinin program yapıları ve iş hayatı ilişkileri ve Türkiye’de meslek dersi öğretmen eğitiminde strateji değişikliği kodlar yer almaktadır.

MTEM, meslek dersleri öğretmen eğitiminin niteliğini yükseltmeyi hedeflemiştir. Bu kapsamda meslek dersleri öğretmen eğitiminde izlenecek politika ve stratejileri kapsayan bir raporu hazırlanarak MEB ve Yükseköğretim Kurulu’nun görüş ve önerilerine sunulmuştur. MEB’de “Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Strateji Raporu”nun hazırlanması için ulusal ve uluslararası uzmanlardan oluşan bir ekip Türkiye ve AB ülkelerinde meslek dersleri öğretmen eğitim sistemleri ve bu konudaki gelişmeleri, karşılaşılan problemleri ve eğilimleri inceleyerek taslak raporu hazırlamıştır. Bu çalışma ile Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi olarak hazırlanmıştır.

Reformun 10. Yılında Temel Eğitim Stratejileri Belgesi

Reformun 10. Yılında Temel Eğitim Stratejileri Belgesi üzerinde içerik analizi yapılmış olup, sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. *Reformun 10. Yılında Temel Eğitim Stratejileri Belgesine ilişkin içerik analizi sonuçları*

Temalar	Kodlar
Temel eğitim reformunun mevcut durumu	Erişim ve dezavantajlı gruplar
	Eğitimin kalitesi
	Eğitimin kalitesi
	Yönetişim
TDEP’in sürekliliğinin sağlanması	MEB faaliyetleri
	Mevcut durum
	Ulusal politikalar
	Hedef ve alt hedefler ve uygulamaya ilişkin öneriler

Tablo 8’den de izlenebileceği üzere Reformun 10. Yılında Temel Eğitim Stratejileri Belgesi, iki tema ve yedi koddan meydana gelmektedir. Birinci tema Temel eğitim reformunun mevcut durumu iken, ikinci tema TDEP’in sürekliliğinin sağlanmasıdır. Birinci tema altında Erişim ve dezavantajlı gruplar, eğitimin kalitesi, eğitimin kalitesi ve yönetim kodları yer alırken, ikinci tema altında MEB faaliyetleri, mevcut durum, ulusal politikalar ve uygulamaya ilişkin öneriler kodları yer almaktadır.

TDEP ile Reformun 10. Yılında Temel Eğitim Stratejileri Belgesi hazırlanmıştır. 1997 yılında gerçekleştirilen "Temel Eğitim Reformu" sonrasında Türkiye’de 10 yıllık bir süreçte birçok yerli ve yabancı kaynaklı finansman desteği sağlanmış ve eğitim alanında önemli gelişmeler ve değişimler yaşanmıştır. Temel Eğitime Destek Programı (TDEP) adı altında AB fonları tarafından desteklenen strateji belgesi de bu gelişmeleri desteklemeyi hedeflemiştir.

TDEP Strateji belgesi hazırlanırken, Temel Eğitim Reformunun üzerinden geçen 10 yıla ilgili değerlendirmeler yapmak, temel eğitimde öncelikli olarak ele alınması gereken hedef ve uygulamalar konusunda öneriler sunmak ve 2007’de sona eren TDEP projesinin sürekliliğini sağlamak esas alınmıştır. Rapor ile dezavantajlı gruplar ve erişim, fırsat eşitliği ve eğitimin kalitesi, ulusal politikalar, mevcut durum, MEB faaliyetleri ve hedef alt hedef ve uygulamaya yönelik öneriler değerlendirilmiştir.

TDEP, MEB’in içinde 40 yıldan fazla süren tartışmalar üzerine başlanabilen program geliştirme çabalarına da destek verdiği için ülke genelinde etkili olmuş ve uzun süre gündemde kalmıştır. Türk eğitim sistemi TDEP ile modern bir müfredata sahip olmuş ve uluslararası kamuoyunun dikkatini

çekmiştir. AB sürecinin çok önemli etkilerinden biri de Türkiye’de eğitim sistemi gibi çok tartışmalı ve çok taraflı bir yapıda ortak bir çalışma zemini üretmesi açısından kritik bir öneme sahip olmasıdır.

Yeşil Belge (Green Paper)

Yeşil Belge (Green Paper) üzerinde içerik analizi yapılmış olup, sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. *Yeşil Belgeye (Green Paper) ilişkin içerik analizi sonuçları*

Temalar	Kodlar
Eğitim yönetiminde kapasite geliştirmeye yönelik arka plan	Eğitim yönetiminde arka plan Yerelleşme ve eğitim yönetiminin yeniden yapılandırılması Teftiş, denetim, izleme ve değerlendirme konusunda yeni yaklaşım
Eğitim yönetiminin kapasitesinin geliştirilmesine yönelik hedefler	Eğitim finansmanı ve kaynakların etkin kullanımı Eğitimde sosyal ortaklar ve katılımı Üç alternatif model için öneriler

Tablo 9’dan de izlenebileceği üzere Yeşil Belge (Green Paper), iki tema ve altı koddan meydana gelmektedir. Birinci tema eğitim yönetiminde kapasite geliştirmeye yönelik arka plan iken, ikinci tema eğitim yönetiminin kapasitesinin geliştirilmesine yönelik hedeflerdir. Birinci tema altında eğitim yönetiminde arka plan, yerelleşme ve eğitim yönetiminin yeniden yapılandırılması, Teftiş, denetim, izleme ve değerlendirme konusunda yeni yaklaşım kodlar yer alırken, ikinci tema altında eğitim finansmanı ve kaynakların etkin kullanımı, eğitimde sosyal ortaklar ve katılımı ve üç alternatif model için öneriler kodlar yer almaktadır.

Türk eğitim sisteminde uzun yıllara dayanan sistem değişikliğine dayalı tartışmalar AB süreciyle somut bir çalışmaya dönüşmüştür. MEB'in yeniden yapılandırılması amacıyla hazırlanan bir Yeşil Belge (strateji belgesi) yeni bir model için öneriler içermektedir. Bu belge, MEB'in teşkilat ve görevlerini düzenleyen 3797 sayılı Kanun'a uygun olarak hazırlanmış ve stratejilere uygun bir şekilde tüm gerekli değişiklikleri içeren bir yasa taslağı Meclis'e sunulmak üzere hazırlanmıştır. MEBGEP dâhilinde geliştirilen Yeşil Belge, sürdürülebilirlik bağlamında MEB’de yürütülecek çalışmalar için önemli sonuçlara işaret etmektedir. Tüm aşamalarında MEB tarafından yüksek ölçüde sahiplenilen “Yeşil Belge” eğitimin yeniden yapılandırılması çalışmalarına hem akademik hem siyasi açıdan önemli bir temel oluşturmuştur. 652 Sayılı KHK ile MEB’in yeniden yapılandırılma çalışmalarında MEBGEP çalışmaları esas alınmıştır.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma, Türk Eğitim Sistemi içinde özellikle eğitim projeleri içerisinde bulunan ve AB’ye uyum hedefi doğrultusunda hazırlanan ve tamamlanan; MEGEP Projesi kapsamında “Mesleki Eğitim İçin Strateji Belgesi”, “Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesi”, “Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi”, “Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi”; MTEM Projesi kapsamında “Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi”, “Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu”, METEM; TDEP kapsamında; TEDP, Reformun 10. Yılında Temel Eğitim Stratejileri Belgesi, MEBGEP kapsamında, MEB’in Yeniden Yapılandırılması Yeşil Belge inceleme konusu yapılmıştır. Bu belgelerin Türk eğitim sistemi üzerindeki amaç, süreç, sonuç ve sürdürülebilirlik etkilerini incelemek ve bu belgeleri bağımsız uzmanlar tarafından yazılan resmi raporlar ve çıktılar doğrultusunda ve ihtiyaçlarının karşılanması üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bulgular, bu belgelerin eğitim sistemi üzerinde önemli bir rol

oynadığını göstermektedir. İncelenen strateji ve politika belgelerinin içeriği detaylı bir şekilde ele alınmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar aşağıda tartışılmıştır.

TEDP, MEGEP ve MTEM Projeleri Kapsamında Hazırlanan Politika ve Strateji Belgeleri

MEB tarafından hazırlanmış ve uygulanmış olan MEGEP, TEDP ve MTEM projelerinde de politika ve strateji belgeleri üretilmiştir. MEGEP kapsamında; “Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi”, “Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi”, “Mesleki Eğitim İçin Yeşil Belge”, “Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesi”, “Mesleki Eğitim İçin Strateji Belgesi”; MTEM kapsamında “Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi” ve “Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu”; TEDP kapsamında ise Reformun 10. Yılında Temel Eğitim Stratejileri Belgesi ve MEBGEP kapsamında ise MEB’in yeniden yapılandırılmasına ilişkin Yeşil Belge geliştirilmiştir. Bununla Türk eğitim sistemine yapılan bütünlükçü olmama eleştirileri bilimsel olarak cevaplanmış oldu. Türkiye’nin eğitim politikalarının belirsizliği, özellikle hayat boyu eğitim konusuyla ilgili küresel metinlerde yüklenen anlamlardaki belirsizlikle birleşmektedir. Bu nedenle Türkiye’nin hayat boyu eğitim politikaları gerçek ihtiyaçlarla ilgili bir dizi soyut ifadeden ibaret kalmaktadır. Bu sorunlar yalnızca eğitimle çözülemez ancak eğitim daha büyük bir dönüşüm projesinin önemli bir parçası olarak değerlendirilebilir (Bağcı, 2011). MEB’in sayfasında görünen politika belgeleri; “MEB 2010-2014 Stratejik Planı” (2009), “Bakanlık Mevzuatı, Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi” (2014), “Millî Eğitim Şûra Kararları” (2014), “Meslekî ve Teknik Eğitimde Strateji Belgesi” (2014), “Millî Eğitim Kalite Çerçevesi” (2015) olarak tanımlanmıştır (<http://sgb.meb.gov.tr/>).

MEB’in kurumsal yapısında ilk olmaları yönüyle MTEM, MEGEP ve TEDP projelerinin vizyon değişimine önemli etkileri olmuştur. TEDP, AB’ne katılma sürecinde Türkiye’nin “Temel İnsan Hakları” ve “Eğitim ve Kültür” fasıllarında vermiş olduğu taahhütlerin yerine getirilmesinde katkı sağlamıştır. Bu, Türk Hükümeti’nin eğitim reformu konusundaki kararlılığının göstergesi olup, Türkiye’nin AB normlarına uyum sağlaması ve üyelik sürecine önemli bir katkı sağlamıştır (Akyüz, 2015). Bu projeler AB tarafından finanse edilmiş ve toplamda 176,7 milyon avro harcanmıştır. Bu kaynaklar kullanılarak materyaller ve eğitim programları yenilenmiş, AB projeleri kapsamında; 9 eğitim araştırması yapılmış, 28 ulusal ve uluslararası konferans düzenlenmiş ve 9 politika ve strateji belgesi hazırlanmıştır. MEB birimleri ile 24 Sivil Toplum Kuruluşu arasındaki iş birliği sayesinde hem MEB birimleri kendi aralarında hem de STK’larla birlikte çalışma kültürünü geliştirmiştir (MTEM, Nihai Raporu, 2006; TEDP, Nihai Raporu, 2007; Mesleki Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi [MEGEP], Nihai Rapor, 2009).

AB tarafından finanse edilerek tamamlanan MEGEP, MTEM ve TEDP kapsamında; 9 eğitim araştırması yapılmış, 28 ulusal ve uluslararası konferans düzenlenmiş ve 9 politika ve strateji belgesi hazırlanmıştır. Projelere ortak olan STK’larla birlikte hem MEB birimlerinin kendi içerisinde hem de STK’larla ortak bir çalışma kültürü oluşturulmuştur (MTEM, Nihai Raporu, 2006; TEDP, Nihai Raporu, 2007; MEGEP, Nihai Rapor, 2009).

Mesleki ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması için MEGEP, önemli bir ölçüt ve basamak oluşturan bir dizi politika belgesi hazırlamıştır. Bu belgelerin içinde Türk bürokrasisinde, AB sürecine yönelik en somut çalışmalardan birisi Hayat boyu öğrenme sürecine yönelik yapılan çalışmalar ve hazırlanan belgelerdir. Aşağıda bu süreçler analiz edilecektir.

Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (MEGEP)

Hayatı, erken çocukluk ve örgün eğitim dönemi, çalışma hayatı dönemi ve emeklilik ya da yaşlılık diye düşünmek klasik bir yaklaşımdır. Modern zamanlarda bütün Batı’da ve Dünya’da bu yaklaşım değişmeye başlamıştır. Bireyler, günümüzde hızlı değişen dünyaya ayak uydurmak için sürekli öğrenme ve kişisel gelişim becerilerini işle ilgili yeterliliklerini arttırmak zorundadırlar. Bu nedenle,

hayat boyu öğrenme, hayat kalitesinin artırılmasının en önemli araçlarından biri olmuştur (Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı [PKMB], Hayat Boyu Öğrenme [HBÖ] Strateji, 2007).

Hayat boyu öğrenme kavramı Türkiye’de yeni bilinen bir kavram değildir. 2000’li yıllardan itibaren hayat boyu öğrenme sisteminin oluşturulmasına yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Bu sürecin başlamasında AB’ye üyelik çalışmaları kapsamında hazırlanan projelerin önemli bir katkısı olmuştur. Bu kapsamda; “Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi” ilk olarak 2009-2013 dönemi için hazırlanmış ve 05/06/2009 tarih ve 2009/21 sayılı “Yüksek Planlama Kurulu” kararı ile kabul edilmiştir. 16 öncelik ve 68 tedbir altında belirlenen faaliyetler, hayat boyu öğrenmeyi kapsayan okul öncesi eğitimden yaşlıların eğitimine, mevzuat düzenlemesinden eğitim finansmanına kadar tüm konuları kapsamaktadır ve gerekli durumlarda ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından uygulanmıştır. 2009-2013 döneminden sonra, 2014-2018 dönemi için yeni bir “Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi” hazırlanmış olup, bu dönemde Belge’de sadeleşmeye gidilerek 6 öncelik ve 29 tedbir belirlenmiştir. 2009 yılından bu yana iki Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi yayınlanmıştır. Bu iki belge, kapsadığı dönemler için, hayat boyu öğrenme alanında Türkiye’ye rehberlik eden dokümanlar olmuştur. Üçüncü Hayat Boyu Öğrenme Stratejisi ile ilgili çalışmalar yapılmış fakat tamamlanmamıştır.

Türkiye 2009 yılından beri hem ulusal ihtiyaçlara hem de uluslararası sisteme uyumlu hayat boyu öğrenme yaklaşımı oluşturmak için MEB bir dizi çalışma yürütmüştür. Hayat boyu öğrenmenin Türkiye için önemi, önceki yıllarda oluşturulan bütün strateji belgelerinde vurgulanmıştır. Hem 2009-2013, hem de 2014-2018 dönemini kapsayan çalışmalarda; hayat boyu öğrenmenin Türkiye’nin toplumsal ve ekonomik kalkınmasına hangi yollarla katkı sağlayabileceği açıklanmıştır. 2009-2013 dönemini kapsayan Belge’de hayat boyu öğrenme; “bireyin hayatını toplumun bir ferdi, sosyal bir varlık ve çalışan bir birey olma bakımından etkileyebilecek bir öğrenme yaklaşımı” olarak tanımlanmaktadır. 2014-2018 dönemi çalışmasında ise hayat boyu öğrenmenin, “bireylerin ve ulusların hızla değişen toplumsal ve kültürel durumlara ve istihdam koşullarına ayak uydurmalarına imkân sağlayan bir yaklaşım” olduğu ifade edilmiştir.

Strateji belgesi raporu hazırlanırken birkaç amaç esas alınmıştır. Buna göre amaç, toplumun talep ve beklentilerine uygun bir hayat boyu öğrenme sistemi oluşturmak ve bu sistemi işlevsel ve sürdürülebilir hale getirmektir. Belgede, kavram tanımı yanında, hayat boyu öğrenmenin alt yapısının güçlendirilmesi, eğitime erişimin kolaylaştırılması ve hayat boyu öğrenmenin finansmanı da yer almıştır. İlk bölümde, hayat boyu öğrenme kavramı birey üzerinden değerlendirilmiştir. Ancak bireyin içinde yaşadığı sosyal, ekonomik, kültürel hatta politik değerler ve gerçeklerle ilişkilendirilir. İkinci bölümde, hayat boyu ile ilgili kurumsal bir yapının oluşturulması ve bu yapı içerisinde mevzuat, program ve kapasite güçlendirme hedefine göre kimin ne ve nasıl yapacağı belirtilmiştir. Üçüncü bölümde eğitimin niteliğini arttırmak için paydaşlara düşüne görevler, dördüncü bölümde, hayat boyu öğrenme kapsamında geliştirilecek politikalar, hazırlanacak programlar ve uygulanacak yöntemlerin ulusal ve uluslararası kalite güvence sistemiyle olan uyumu ve son bölümde ise hayat boyu öğrenmenin finansmanı konusunda önerilen model analiz edilmiştir (PKMB, HBÖ Strateji Belgesi, 2007).

Hayat Boyu öğrenme strateji belgesi, öğrenen merkezli bir yapının oluşturulması, mesleki rehberlik ve yönlendirme sisteminin kurulması, izleme ve değerlendirme sisteminin kurulması gibi önemli amaç ve stratejileri benimsemiştir. Hayat boyu öğrenmenin alt yapısının kurulması için mevzuat ve program yanında kapasite güçlendirme tedbirleri altında, modüler programların mesleki ortaöğretimdeki tüm alan ve bölümler ile yaygın eğitimi kapsayacak şekilde mevzuatın çıkarılması ile yatay ve dikey geçişlerin kolaylaştırılması planlanmıştır. Eğitime erişimin artırılması için öğretmen eğitimlerinin artırılması yanında öğretmenlerin kendi kariyer gelişimlerinin de desteklenmesi, okul öncesi eğitiminin yaygınlaştırılması, bireyselleştirilmiş eğitim gibi yeni yaklaşımların ve kaliteli eğitim fırsatlarının bireyler için erişilebilir kılınmasını temel amaç edinmiştir. Eğitimde kalite güvence

sisteminin oluşturulması için belirlenen amaç ve stratejilerde ulusal ve uluslararası düzeyde benimsenmesi, ölçme, değerlendirme ve akreditasyon işlemlerinin şeffaf yürütülmesi, ulusal düzeyde verilen belgelerin uluslararası denkliğinin sağlanması ve ulusal yeterlilik çerçevesinin oluşturulması hedeflenmiştir. Hayat boyu öğrenmenin finansmanı ise eğitimin hem topluma hem bireye getiri sağlayan bir faaliyet olduğundan yola çıkarak, hayat boyu öğrenmenin finanse edilebilmesi için sosyal ortakların katılımının sağlanması, özel sektörün yatırım yapmasının teşvik edilmesi ve bireyler ile işletmelerin hayat boyuna yatırım yapmasının teşvik edilmesi benimsenmiştir.

MEGEP kapsamında; meslek ve eğitim standartları hazırlanmış, iş piyasasına yönelik analizler yapılmış, hayat boyu öğrenme politika belgesi ve strateji belgesi oluşturulmuş, pilot projeler desteklenmiş, “Mesleki Yeterlilik Kurumu”nun (MYK), kurulmasına yönelik çalışmalar yapılmış, program geliştirme çalışmaları kapsamında modüller hazırlanmıştır (MEGEP, Nihai Rapor, 2009). AB’ye üyelik sürecinde mesleki eğitim ve öğretimin uyum çalışmaları için MEGEP kapsamında hazırlanan Türkiye’deki Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi yeni yaklaşımları, tartışmaları itibarıyla geniş bir sahada çalışılmış, getirdiği önerilerin büyük çoğunluğu kamu ve özel sektörün desteğini almış bu yolla da sürdürülebilirliği sağlanabilmiş önemli belgelerden birisi olmuştur.

Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi (MEGEP)

“Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi”, Türk eğitim sisteminde, insanların belirli bir durumda doğru hareket etmelerine veya hayat boyu doğru kararlar almalarına yardımcı olan strateji belgesine temel kaynak olan daha üst belge olarak tanımlanmalıdır. Söz konusu belgenin hazırlanmasına MEB’in mülga “Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı”nda (PKM) yürütülen MEGEP kapsamında başlanmıştır. Birçok platformda ilgili sektörlerin katılımıyla tartışıldı, beklentiler belirlenerek bir taslak oluşturulmuştur. Daha sonra bu taslak geliştirilmek amacıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, “Sanayi ve Ticaret Bakanlığı”, YÖK ve bağlı üniversiteler, Mesleki Yeterlilik Kurumu ve İŞKUR dan oluşan bir komisyon çalışarak oluşturulmuş belge politika belgesidir, bu daha sonra strateji belgesinin dayanağını oluşturmuştur. Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmeye yönelik bir politika oluşturulabilmesi için geliştirilmiş olan “Hayat Boyu Öğrenme Strateji Politikası” MEB tarafından proje bitiminden sonra yapılan çalışmalarla “Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi” dönüştürülmüş, Yüksek Planlama Kurulu’na sunulmuş ve onaylanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2009).

“Hayat Boyu Öğrenme Projesi”; MEGEP ile hazırlanan “Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi”nden sonra, Türkiye ile AB arasında 2012 yılında imzalanan anlaşmayla uygulamaya konmuştur. Proje başlangıç bütçesi 15 milyon Avrodur. “Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi”nin bu projeye revize edilmesi planlanmıştır (HBÖ, Başlangıç Raporu, 2011). Hayat boyu öğrenme, bu politika belgesinde istihdama yönelik, toplumsal ve kişisel bir vizyonla bilgi, beceri ve yetkinliklerin geliştirilebilmesi için hayat boyu gerçekleştirilen tüm faaliyetler olarak tanımlanmıştır. UNESCO tarafından 40 yıl öncesinde geliştirilmiş olan hayat boyu öğrenme düşüncesi Avrupa Konseyi tarafından ilk kez 2000 yılında başlatılan Lizbon Stratejinde somut eğitim politikaları şeklinde uygulamaya konmuştur (PKMB, HBÖ Politika, 2007).

Hayat boyu öğrenme politikasının geliştirilmesi için Türkiye’de yedi anahtar alan belirlenmiştir. Birinci anahtar alan, hayat boyu öğrenmenin finansmanı ve sistem alt yapısıdır. Bu alanda, MEB’in rolü okullara ve eğitim programlarına yönelik doğrudan operasyonlarla ilişkilerden ulusal standartlar ve politika çerçeveleri oluşturarak tanımlanmıştır. İkincisi, izleme ve karar alma için verilerin toplanması ve kullanılmasıdır. Bu kısımda Dünya Bankası, OECD, AB, UNESCO ve Avrupa Eğitim Vakfı tarafından kullanılan ortak tarama, araştırma, analiz ve eğitim yöntemlerinin tutarlı olarak kullanılması önerilmiştir. Üçüncüsü, sivil toplum ve iş birliği ve yerinden yönetim ve yetki devridir. Bu bölümde eğitim politikaları için yerinden yönetim bakışıyla ulusal, bölgesel ve yerel makamlarla okullar arasındaki sorumluluk paylaşımının yeniden düzenlenmesi önerilmiştir. Dördüncüsü, öğrenciler için

öğrenme kültürü, rehberlik, tavsiye ve bilgi; beşincisi personel kapasitesini geliştirilmesi altıncısı ise uluslararası iş birliğidir. Bu kısımda Türkiye, eğitim ve öğretim programları, yapısal fonlar vb. Avrupa programlarından kazanılan deneyimlerden yararlanmalıdır. Bununla birlikte Sokrates, Youth for Europe ve Leonardo programları tarafından sağlanan uluslararası dolaşım fırsatlarının ve bölgesel ve ulusal seviyede iş birliğine katılan kurumların tecrübelerinin kullanılması önerilmiştir. Son olarak kalite güven ve akreditasyondur. Bu kısımda, Türkiye’de hayat boyu öğrenme programı geliştirilmesinde; Lizbon eğitim ve öğretim göstergeleri, hayat boyu öğrenme kalite göstergeleri ve zaman planlamasının kullanılması önerilmiştir (PKMB, HBÖ Politika). Türkiye’nin AB’ye üyelik sürecinde, MEGEP kapsamında hazırlanan Türkiye’deki Hayat Boyu Öğrenme Politika Belgesi kapsamlı alan taraması, tartışmaları itibarıyla geniş bir sahada çalışılmış, getirdiği önerilerin büyük çoğunluğu kamu ve özel sektörün desteğini almış, strateji belgesinin hazırlanmasına dayanak oluşturulmuş bu yolla da sürdürülebilirliği sağlanabilmiş önemli belgelerden birisi olmuştur.

MEGEP kapsamında hazırlanan politika ve strateji belgelerinden, Türkiye’deki “Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesi” ve “Mesleki Eğitim ve Öğretim Strateji Belgesi” ile ilgili süreçler aşağıda beraber analiz edilecektir.

Türkiye’deki Mesleki Eğitim ve Öğretim Strateji Belgesi (MEGEP)

AB desteğiyle yürütülen MEGEP kapsamında 2006 yılında hazırlanan Türkiye’de “Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Reformu” çalışması, Türkiye’de mesleki eğitim ve öğretimin geliştirilmesi için hazırlanan Strateji Belgesi’nin devamıdır (PKMB, Mesleki Strateji, 2007). Bu belgenin amaçlarına ilişkin olarak; MEB ve mesleki eğitim ve öğretim ile ilgili anahtar paydaşların ileride hazırlayacakları çalışmalar için sınırlı stratejiler belirlemek, MEGEP’in ortaya çıkardığı başarılı performansın devamını sağlamak ve MEB ve hükümetin mesleki eğitim ve öğretim alanında yaptıkları çalışmalarının değerlendirilmesini yapmaktır. Strateji Belgesi MEGEP uzmanları, MEB ve diğer özel, kamu ve STK’larla yapılmış sayısız toplantılardan faydalanarak hazırlanmıştır. DİSK, TOBB, TÜRK-İŞ, TÜSİAD, İTO, ASO, TİSK, MESS gibi meslek odalarının tamamı ve Gazi, Marmara, Sakarya, İstanbul Ticaret Üniversitesi ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji üniversiteleri de destek vermişlerdir. Bu Belge’ye katkıda bulunan tüm kuruluşlar ile paylaşılmış ve görüşleri alınmıştır. Bu nedenle Strateji Belgesi gerek kamuda gerekse özel sektörde geniş bir destek görmüştür.

Strateji belgesi raporu hazırlanırken birkaç amaç esas alınmıştır. MEGEP projesinin de ötesinde bir bütün olarak Türkiye’nin mesleki eğitim ve öğretim sektörü ile AB ülkelerinin sistemleri ile uyumlu hale getirmek için sektörün sorunlarını analiz etmektir. Türkiye’nin mesleki eğitim ve öğretimindeki özel ihtiyaçlarına cevap verebilmek için on beş stratejik hedef belirlemekte ve AB için altı ortak genel ilke belirlemektedir. Bu ilkeler; finansmanı için kaynaklarının seferber edilmesi, mesleki eğitim ve öğretimin statüsünün geliştirilmesi, kalitenin artırılması, istihdama uygunluğunun güçlendirilmesi, sosyal katılımın desteklenmesi ve verimlilik için yerinden yönetime geçilmesi sayılabilir.

Strateji Belgesi’nde istihdam başlığı altında, ulusal çapta bir yeterlilikler isteminin kurulmasına vesile olan Mesleki Yeterlilikler Kurumu’nun kurulmasına ilişkin yapısal öneriler, eğitim standartlarının iş piyasasının ihtiyaç duyduğu meslek standartlarının hazırlanması, öğrencilerin değerlendirilmesi ve sertifikalandırılması tartışılmıştır. Kalitenin artırılması bileşeninde, mesleki eğitim ve öğretimin tedariki, sosyal ortakların teşvik edilmesi, sistemin güncellenmesi, teknik eğitim fakültelerinin yerine teknoloji fakültelerini kurulması ve kalite ödülü gibi uygulamalarla teşvik edilmesinin örnekleri analiz edilmiştir. Mesleki eğitim ve öğretimin statüsünün geliştirilmesi kapsamında, AB ülkelerinde dahi hala çözülemeyen bir sorun olan mesleki eğitimin statüsünün düşük olması ve üniversite sınavlarında eşit muamele görmesi tartışılmıştır. Mesleki eğitimin finansmanı için kaynakların artırılması, sosyal katılımın desteklenmesi için, hayat boyu öğrenme için sürekli mesleki eğitim ve öğretimin

desteklenmesi ve verimlilik için de yerinden yönetim konuları tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur (PKMB, Mesleki Strateji Belgesi, 2007).

Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesi (MEGEP)

MEGEP kapsamında hazırlanan bu politika belgesi, Türkiye'deki mesleki eğitim ve öğretimde yer alan sosyal ortakların rolünü ele almaktadır. Bu belgenin amaçlarına ilişkin olarak; Türkiye'deki mesleki eğitim ve öğretimde yer alan sosyal ortakların mevcut rollerinin değerlendirilmesi ve AB'deki başarılı sosyal diyalog uygulama modellerinin dikkate alınarak MEB ve sosyal ortak kuruluşlarına mesleki eğitim ve öğretimde sosyal diyalogun nasıl geliştirilebileceği konusunda öneriler sunmayı amaçlamaktadır (PKMB, Mesleki Politika Belgesi, 2007).

Strateji belgesi raporu hazırlanırken paydaşlarla yapılan toplantılar, özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları tarafından sağlanan belgeler, Türkiye'de mesleki eğitim ve öğretimde sosyal diyalogla ilgili Avrupa Eğitim Vakfı tarafından yayınlanan Emsal Tarama Raporu, AB'de mesleki eğitim ve öğretim sürecinde sosyal diyalog deneyiminin analiz ve uygulama örneklerini içeren literatür çalışması esas alınmıştır. MEGEP'in öncelikli alanlarından biri, ulusal, il ve yerel düzeylerdeki sosyal ortakların mesleki eğitim ve öğretimdeki sorumlulukları, danışmanlık rolleri ve karar alma yetkilerinin analiz edilmesidir. Bu proje, sosyal ortaklar için bir dizi faaliyet ve girişim sunmuştur. Ayrıca, bu faaliyetlere yönelik çalışma gezileri planlanmış ve ulusal ile uluslararası konferanslar düzenlenmiştir (PKMB, Mesleki Politika, 2007). Bu politika belgesinde, Türkiye'deki sosyal ortak kurumlar geniş kapsamlı bir şekilde analiz edilmiş ve bu kurumların mesleki eğitim ve öğretimdeki sosyal diyalog süreçlerine katılım kapasiteleri tartışılmıştır. Bunlar arasında MEMUR-SEN, KESK, KAMU-SEN, DİSK, HAK-İŞ, TÜRK-İŞ gibi çalışan sendika kuruluşların yanı sıra TESK, TİSK, TÜRKONFED, TÜSİAD, TZOB ve TOBB gibi işveren ve sanayici kuruluşları sayılabilir.

Politika belgesi sosyal diyalogun artırılması ve katılımının desteklenmesi bunun sonucunda da Türkiye'de mesleki eğitimin geliştirilmesi için anahtar paydaşlar tarafından geliştirilecek faaliyetler, iş piyasası beceri ihtiyaçları, yetkinlik, kültür ve yasal konularda şirketlere eğitim konularında tavsiyelerde bulunmuştur. AB'ye üyelik sürecinde Türkiye'de sosyal ortaklara yönelik olan ve mesleki eğitim ve öğretimin önemli bir bileşeni olan MEGEP kapsamında hazırlanan "Mesleki Eğitimde Sosyal Ortaklığın Geliştirilmesi Politika Belgesi" tartışmaları itibarıyla geniş bir sahada çalışılmış, getirdiği önerilerin büyük çoğunluğu kamu ve özel sektörün desteğini almış bu yolla da sürdürülebilirliği sağlanabilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, MEGEP girişimi tarafından hazırlanan politika belgesi, Türkiye'de sivil toplumun kamusal işlere katılımı, katkısı ve yönetim kurullarında söz hakkı verilmesi gibi önemli ilerlemelerin sağlandığını göstermesi açısından önemlidir. Bu önerilerden bazıları; mesleki eğitim ve öğretim okulları ile daha iyi uyum sağlamak adına yerel düzeyde mesleki eğitim ve öğretim uzmanları yetiştirilmeli, tüm sosyal kuruluşlarda özellikle de sendikalarda kapasite geliştirilmesine odaklanılmalı, iş piyasası beceri ihtiyaçları, bağımsız bir enstitü tarafından yapılmalı ve özel sektör de dahil edilmeli ve Meslek standartlarının mesleki eğitim ve öğretim tedarikinin iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun olmalı ve sosyal ortakların görüşü alınmalıdır şeklindedir (PKMB, Mesleki Politika, 2007, s.238).

MTEM ile mesleki ve teknik eğitimin modernizasyonu konusunda önemli bir ölçüt ve basamak oluşturacak bir dizi politika belgesi hazırlanmıştır. MTEM kapsamında hazırlanan politika ve strateji belgeleri ise "Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Strateji Belgesi" sayılabilir (PKMB, Politika ve Strateji Belgeleri, 2007). Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi (MTEM) kapsamında hazırlanan; Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu, (MTEM), Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi, (MTEM) sayılabilir. Aşağıda bu süreçler analiz edilecektir.

Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu (MTEM)

“Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu”, (MTEM) Türkiye'nin AB üyeliğine hazırlandığı bir dönemde Türk yükseköğretim sistemi içerisinde mesleki ve teknik öğretmen eğitimi kapsamında sorunları tartışıp çözüm önerileri sunmayı hedeflemiştir (MEB, PKM, 2007). AB ve Türk eğitim mesleki ve teknik öğretmen sistemine ilişkin analizler, rapor hazırlama çalışmaları kapsamında incelenmiştir. Bu rapor, Türk mesleki ve teknik öğretmen eğitimi sisteminin uluslararası düzlemde konumlandırılması, mevcut öğretmen eğitimi sisteminin belgelenmesi ve eğitim sisteminde yapılacak değişiklikler için temel oluşturulması amaçlanmaktadır. Rapor, Türkiye'nin AB'ye katılım hedefine ve 8-9. Beş yıllık kalkınma planlarındaki siyasi belgelere uyum sağlama kararlılığına vurgu yapmaktadır. Özellikle eğitim-öğretim alanında güncelleştirme hedefleri önemle vurgulanmaktadır (PKMB, Mesleki Öğretmen Raporu, 2007).

“Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu” (MTEM) kapsam olarak; AB'de diğer batılı ülkelerde öğretmenlerin değişen rolleri ve mesleki ve teknik eğitim öğretmen yetiştirme isteminin özelliklerini ikinci bölümde ise eğitim-öğretimi desteklemeye yönelik deklarasyonlar, bilgi toplumunda öğretmenlerin merkezi rolü ile AB Komisyonu'nun ortak ara raporunun anlatıldığı “Eğitim-Öğretim 2010” adlı konsey raporu ve AB'ye katılım sürecinde Türkiye'nin atması gereken adımlar incelenmiştir. Ayrıca meslek dersi öğretmenlerinin değişen rolleri ile ilgili yeterlilik ve becerilere ve öğrenci merkezli öğrenim gibi yeni yaklaşımlara sahip öğretmen profili tartışmaya açılmıştır. Üçüncü bölümde AB ve diğer mesleki teknik eğitim alanı ile batılı ülkelerde mesleki ve teknik öğretmen sistemleri okul, yetkili makam ve kurumlarla ilgili kriter ve ilkeler analiz edilmiştir. Dördüncü bölümde, Türkiye'de mesleki teknik eğitim sisteminin tanıtımı yapılmış, beşinci bölümde mesleki ve teknik öğretmen eğitiminin fiziki durumu, altıncı bölümde ise MTEM ve MEGEP projeleri kapsamındaki diğer hedefler ve son olarak da öneriler tartışılmıştır.

Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi, (MTEM)

MTEM, meslek dersleri öğretmen eğitiminin niteliğini yükseltmeyi hedeflemiştir. Bu kapsamda meslek dersleri öğretmen eğitiminde izlenecek politika ve stratejileri kapsayan bir raporu hazırlanarak MEB ve Yükseköğretim Kurulu'nun görüş ve önerilerine sunulması projenin hedeflerinden biridir. MEB'de “Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Strateji Raporu'nun hazırlanması için ulusal ve uluslararası uzmanlardan oluşan bir ekip oluşturulmuştur. Çalışma grubu Türkiye ve AB ülkelerinde meslek dersleri öğretmen eğitim sistemleri ve bu konudaki gelişmeleri, karşılaşılan problemleri ve eğilimleri inceleyerek taslak raporu hazırlamıştır. 21-22 Eylül 2006 tarihlerinde Ankara'da toplanan geniş katılımlı bir çalışma grubunda rapor incelenmiştir. Toplantıya MEB, YÖK, üniversiteler, iş hayatı ve sosyal tarafları temsil eden uzmanlar katılmıştır. Raporun müellifleri çalışma grubunda yapılan değerlendirmeleri alarak yeniden düzenlemişler ve Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi olarak hazırlanmıştır (PKMB, Mesleki Öğretmen Strateji Belgesi, 2007).

Strateji belgesi hazırlanırken birkaç amaç esas alınmıştır: Teknik öğretmen olarak yetiştirilen ve gittikçe sayıları artan mezunların istihdam edilmesi, bu mezunların iş hayatında unvan, görev, yetki ve sorumluluklarının tanımlanması, Türkiye'nin AB ile Bolonya sürecine ilişkin yapması gereken değişiklikler, AB ülkelerindeki yükseköğretim kurumlarında teknik eğitim fakültelerinin eşdeğerliliği yanında mezun olanların AB ülkelerinde diploma denklikleri gibi konular hedeflenmiştir (PKMB, Mesleki Öğretmen Strateji Belgesi, 2007).

“Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu ve Strateji Belgesi” MEB, YÖK, üniversitelerin ve sosyal tarafların bütün birimlerinin görüşü alınarak geniş katılımlı tartışmaların sonucunda hazırlanmıştır. Bu nedenle hazırlık ve uygulama zamanında ulusal ve uluslararası destek görmüştür. Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecine denk gelen çalışmalar MTEM kapsamında hazırlanan

“Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Belgesi” ve “Meslek Dersleri Öğretmen Eğitimi Politika ve Stratejileri Raporu”dur. Bu sırada MEB ile YÖK arasında süregelen yetki çatışmaları ile gündeme gelmiştir. MTEM kapsamında yapılan strateji belgelerinin hazırlanması ve proje çalışmaları, devletin kurumları ile sosyal paydaşların bir araya gelip iş birliği yapabildiği ve önemli kararların beraber alınabildiği zemini hazırlamıştır. AB sürecinin Türk eğitim sistemine en önemli faydalarından birisi de kurumların ortak çalışma kültürüne katkısıdır.

Reformun 10. Yılında Temel Eğitim Stratejileri Belgesi

TEDP ile Reformun 10. Yılında Temel Eğitim Stratejileri Belgesi hazırlanmıştır. 1997 yılında gerçekleştirilen "Temel Eğitim Reformu" sonrasında Türkiye'de 10 yıllık bir süreçte birçok yerli ve yabancı kaynaklı finansman desteği sağlanmış ve eğitim alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Temel Eğitime Destek Programı (TDEP) adı altında AB fonları tarafından desteklenen strateji belgesi de bu gelişmeleri desteklemeyi hedeflemiştir (PKMB, TDEP, 2007). Strateji belgesi hazırlanırken birkaç amaç esas alınmıştır. Birincisi Temel Eğitim Reformunun üzerinden geçen 10 yıllı ilgili değerlendirmeler yapmak, temel eğitimde öncelikli olarak ele alınması gereken hedef ve uygulamalar konusunda öneriler sunmak ve 2007'de sona eren TDEP projesinin sürekliliğini sağlamaktır. Rapor dört ana bölümden oluşmuştur: Dezavantajlı gruplar ve erişim, fırsat eşitliği ve eğitimin kalitesi ile yönetişimdir. Ulusal politikalar, mevcut durum, MEB faaliyetleri ve hedef/alt hedef ve uygulamaya yönelik öneriler olmak üzere her bölüm dört boyutta ele alınmış ve değerlendirilmiştir (PKMB, TDEP, 2007).

TDEP Strateji Raporu hazırlanırken uluslararası kısa dönem uzmanları taslak raporu hazırlamış ve ilgili bakanlık birimleri, Ankara, Gazi ve ODTÜ üniversiteleri eğitim fakülteleri, Avrupa Komisyonu Türkiye temsilciliği, Eğitim Reformu Girişimi ve Dünya Bankası gibi STK'ların görüşleri alınmıştır. Adı geçen üniversitelerden oluşan akademisyen grubu bu taslak üzerinde TDEP Strateji Raporunu İnceleme Çalıştayını, MEB'den bir yönetici başkanlığında yapmış, daha sonra başka bir akademisyen grubu bu raporu revize ederek son halini vermiştir.

TDEP ve Strateji Raporu Bakanlığın bütün birimlerinin görüşü alınarak hazırlanmıştır. Uluslararası ve ilgili STK'ların desteği ile geniş bir kabul görmüştür. TDEP strateji raporu TDEP deneyimleri baz alınarak oluşturulmuştur. Bu belgeler sürdürülebilir olması ile ilgili olarak, TDEP yoksulluğu azaltma hedefinde eğitim seviyelerini arttırarak en dezavantajlı kentsel, kırsal bölgelerin nüfus yaşam alanlarını geliştirmek, temel eğitim dışında kalmış çocuklar ve gençlerin kapsama alınmasını desteklemek amacıyla 12 dezavantajlı il kapsamında uygulanmıştır.

Yeşil Belge (Green Paper)

Eğitim yönetiminde gerek AB'de gerek Batılı devletlerde ideal bir sistemden söz edilebilir mi sorusuna Guy Haug (1999) Avrupa'da ülke sayısından çok sistem var şeklinde özetlemiştir. AB o zamandan buyana hala tek bir sistem üzerinde olmasa da ülkelerin birbirine yakınlığını arttıracak pek çok faaliyet üretebilmiştir (MEBGEP, Yeşil Belge, 2010). Türk eğitim sisteminde uzun yıllara dayanan sistem değişikliğine dayalı tartışmalar AB süreciyle somut bir çalışmaya dönüşmüştür.

MEB'in yeniden yapılandırılması amacıyla hazırlanan bir Yeşil Belge (strateji belgesi) yeni bir model için öneriler içermektedir. Bu belge, MEB'in teşkilat ve görevlerini düzenleyen 3797 sayılı Kanun'a uygun olarak hazırlanmış ve stratejilere uygun bir şekilde tüm gerekli değişiklikleri içeren bir yasa taslağı Meclis'e sunulmak üzere hazırlanmıştır (Akyüz, 2022). Bu belgenin amaçlarına ilişkin olarak; Türkiye'nin en büyük gücü insan kaynağıdır ve büyüyen nüfusedir. Eğitim sektörünün değişen dünyanın gereksinimlerini hızla algılaması ve adapte olması gerekir. Önümüzdeki on yılların gereksinimlerini şekillendirecek bir sistemin kurgulanması gerekir. Gelişmiş bir ekonomi ve bilgi toplumu yaratmak için mevcut eğitim yönetiminin geliştirilmesi temel hedef olarak belirlenmiştir. Bu hedef doğrultusunda Yeşil Belge gibi raporlar hazırlanmış ve Türk insanının ihtiyaçlarını karşılayan,

AB ve uluslararası standartlara uygun, verimli, etkin ve kaliteli bir eğitim sistemi oluşturulması amaçlanmaktadır (MEBGEP, Yeşil Belge, 2010). Bu taslak, AB üye ülkelerindeki eğitim sistemlerindeki yönetim örnekleri ve kurumsal yönetim modelleri hakkında bilgi sağlamayı amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra, eğitim hizmetlerinin ihtiyaçlarını daha iyi yansıtmak için hazırlanan Yeşil Belge çerçevesinde alt yapı ve strateji belgelerinin geliştirilmesi ve MEB'in teşkilat yapısının yeniden yapılandırılması için alternatif modeller ve eylem planları geliştirilmesi hedeflenmektedir (Akyüz, 2022; MEBGEP Başlangıç Raporu, 2008).

Yeni bir paradigma için eğitim sistemi ve buna uygun yeni bir yönetim yapısı gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, toplumsal ve ekonomik gelişmeler, geleneksel eğitim sisteminin reformu ve AB'nin eğitim sistemleri ve süreçlerine uyum, yeni bir paradigma oluşturma gerekliliğini ortaya koymaktadır (MEBGEP Başlangıç Raporu, 2008; Yeşil Belge, 2010). MEB'in güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek için MEB uzmanları, yöneticileri ve eğitimle ilgili sosyal ortaklarla bir dizi çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda, yeni bir paradigmayı zorlayan üç faktör özetlenebilir: toplumsal ve ekonomik gelişmeler, geleneksel eğitim sisteminin reformu ve AB'nin eğitim sistemleri ve süreçlerine uyum. Ayrıca, acil reform gerektiren dört temel husus da ortaya konulmuştur (MEBGEP, Yeşil Belge, 2010). Eğitim yönetim sisteminin yerel, il/ilçe ve merkezî yönetimler arasındaki görev dağılımının etkili olmaması ve sistemin aşırı merkeziyetçi yapısı, yönetim kapasitesi açısından hem insan kaynaklarının hem de mali kaynakların yetersizliği, sistematik kalite güvence sisteminin denetim, izleme, teftiş ve değerlendirme gibi temel konularda eksikliği, STK'lara ve diğer paydaşlara karşı duyulan güvensizlik gibi sorunlar bu çalışmalarda ortaya çıkmıştır.

MEBGEP dâhilinde geliştirilen Yeşil Belge, sürdürülebilirlik bağlamında ve gelecekte MEB'de yürütülecek çalışmalar için önemli sonuçlara işaret etmektedir. Tüm aşamalarında MEB tarafından yüksek ölçüde sahiplenilen “Yeşil Belge” eğitimin yeniden yapılandırılması konusunda önemli bir ölçüt ve basamak oluşturmuştur. 652 Sayılı KHK ile MEB'in yeniden yapılandırılma çalışmalarında MEBGEP temel dayanaklardan birisi olmuştur. AB sürecinin Türk eğitim sistemine yönelik başka bir faydası da eğitim sisteminin yapılanmasına yönelik yaklaşık 1960 yılından beri süregelen ve kalkınma planları ve şûra kararlarında sürekli bahsedilen yeniden yapılanma tartışmalarına yönelik ortak bir çalışma zemini oluşturabilmesidir.

Strateji, bir hedefe ulaşmak için belirlenmiş veya planlanmış geniş kapsamlı bir eylemi içerirken, politika insanların uygun kararlar almalarına veya belirli bir durumda hareket etmelerine yardımcı olan stratejinin temel belgesidir. Türkiye'nin AB süreci henüz tam üyelikle sonuçlanmamasına karşın sosyal, ekonomik ve siyasi etkileri hem sivil yaşamda hem de kamuda görülmektedir. Bu bağlamda, Türk kamu bürokrasisinin özelde eğitim sisteminin işleyiş biçimini, yönetim boyutu ile üç yönden yapısal olarak etkilemiştir. Bunlardan birincisi, ülkenin ilgili tüm paydaşlarının katılımıyla eğitimde vizyon belgeleri ortaya çıkarılmıştır. İkincisi bu vizyon belgeleri ileride hazırlanacak eğitim ile ilgili yasa çalışmalarına dayanak oluşturmuştur. Üçüncüsü, kamudan devamlılık esası olduğundan hazırlanan politika ve strateji belgeleri vizyon açısından sonradan gelen yöneticilere önemli bir kaynak sağlamıştır.

Türkiye'de yıllar içerisinde hazırlanan ve kamuyu bağlayıcı özelliği olan kalkınma planları, hükümet programları ve şûra kararları süreçleri bir kısmının haricinde uygulamalarının takip edilmediği ya da bir sonraki planlamada ya aynısı ya da değişik ifadelerle tekrar edilmiştir. AB süreci hazırlanan kalkınma planları ve şûra kararları gibi yasal olarak bağlayıcı çalışmaları, kapsamlı AB programlama süreçlerine referans yapılarak önemini arttırmıştır.

AB sürecinin Türk eğitim sistemine yönelik strateji ve politika belgelerinin hazırlanma sürecinde, eğitim sisteminin yapılanmasına yönelik yaklaşık 1960 yılından beri süregelen ve kalkınma planları ve şûra kararlarında sürekli bahsedilen yeniden yapılanma tartışmalarına yönelik ortak bir

çalışma zemini oluşturabilmesidir. Başka bir açıdan bakıldığında Türk eğitim sistemi modern bir müfredata sahip olmuş ve uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmiştir.

Türkiye’de eğitim sistemi gibi çok tartışmalı ve çok taraflı bir yapıda ortak bir çalışma zemini üretmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. AB sürecinin etkisiyle hazırlanan strateji ve politika belgeleri, genelde eğitim sistemi özelde hayat boyu öğrenme, mesleki eğitim, halk eğitim merkezleri, sosyal ortaklar ve öğretmen eğitimi gibi Türk eğitim sisteminin temel alanları ile ilgili karar vericilere yönelik kapsamlı alan araştırmaları sunmuş ve bunu sonucunda ileriye yönelik somut politika önerileri geliştirmiştir.

Öneriler

AB gibi uluslararası kaynaklarla ve destekle hazırlanan politika ve strateji belgeleri sonrasında elde edilen kazanımlar merkezde ve sahada yapılacak temel ve etki araştırmaları ile analiz edilmelidir. Politika ve strateji belgeleri devletin diğer üst politika belgelerinden olan kalkınma planları ve Şûra kararları ile uyumu zaman içerisinde değişkenlik gösterdiğinden bilimsel çalışmalarla takip edilmelidir.

Politika ve strateji belgeleri zaman içerisinde güncellenmesi gerektiğinden MEB’in üst yönetimi ve ilgili genel müdürlükler ilgilileri tarafından bilgilendirilmelidir. Eğitim sistemi, çalışma hayatı ve MEB açısından önemli bir yeri olan Hayat Boyu Öğrenme Strateji belgesi 2018 sonrası güncellenmesi yapılmalıdır.

Politika ve strateji belgeleri eğitim sisteminin kurumsal geçmişini içine alan, geleceğine yönelik vizyon oluşturan ve geniş kesimlerin görüşlerini içine alan belgelerdir. Bu yönüyle MEB’in kurumsal hafızasını da yansıttığından kurum içi ulusal ve uluslararası belgelere yönelik uzmanlıkları geliştirmelidir. Tüm eğitim sisteminin ilgilendiren politika ve strateji belgeleri hazırlanırken hem MEB’i hem de modern eğitim sistemlerini bilen akademisyenler görevlendirilmeli, çekirdek bir çalışma grubu kurulmalı ve geniş kesimlerin görüşleri istenmelidir.

Politika ve strateji belgeleri hazırlanırken iki aşamalı çalıştay yapılmalı ve MEB’in çalışmalarına hâkim akademisyen grubunun görevlendirilmesi gerekir. Bu çalıştaylarda, politika ve strateji belgelerinde sahanın beklentileri ile sahanın ihtiyaçlarına çözüm ve alternatif üretilmelidir. Bunun için birinci çalıştayda bakanlık idarecileri ve ilgili birimler, ilgili ve etkin dernek ve vakıf temsilcileri, meslek odaları temsilcileri, paydaşlarının katılımı ile sorun ve ihtiyaç analizi yapılmalıdır. İkinci çalıştaya çözüm üreten kurumlar katılmalıdır. Bunlar; Bazı üniversitelerin eğitim birim sorumluları, Ulusal Ajans, MYK, İKG, YÖK, ilgili belediyeler, Avrupa Eğitim Vakfı, UNİCEF, Dünya Bankası, UNDP ve GİZ gibi uluslararası kuruluşların temsilcileri çalıştayın sonuçlarına bağlı çözüm ve politikaların ortaya konmasını sağlanmalıdır.

5. Kaynakça

- Akyüz, Ü. (2015). Millî eğitim bakanlığınca tamamlanmış AB eğitim projelerinin yönetici ve uzman görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 191-216.
- Akyüz, Ü. (2022). Millî eğitim bakanlığının yeniden yapılanma çalışmalarında MEB’in kapasitesinin güçlendirilmesi (MEBGEP) projesinin değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 51(233), 769-790.
- Aslan, C. A., & Gökkaya, A. K. (2004). Avrupa Birliği’nin eğitim politikalarının sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 227-244.

- Bağcı, Ş. E. (2007). *Avrupa birliği ülkelerinde yaşam boyu eğitim politikaları almanya, danimarka ve türkiye üzerine karşılaştırmalı bir çalışma*. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Açık Erişim Tez Merkezi.
- Bağcı, E. (2011). Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde türkiye'de yaşam boyu eğitim politikaları. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 30(2), 139-173.
- Beycioğlu, K., & Konan, N. (2008). Yaşam boyu öğrenme ve avrupa eğitim politikaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(24), 369-382.
- Cagiltay, K., Graham, C. R., Lim, B. R., Craner, J., & Duffy, T. (2002). The Seven principles of good practice: A practical approach to evaluating online courses. *Hacettepe University Journal of Education*, 20(2), 40-50.
- Commission of the European Communities (2001). European governance: A white paper. Brussels: COM (2001) 428.
- Commission of the European Communities (2001), European governance: A white paper. Brussels: COM (2001) 428.
- Cansever, B. A. (2009). Avrupa birliği eğitim politikaları ve türkiye'nin bu politikalara uyum sürecinin değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 222-232.
- Dinçer, Ö. (2003). *Stratejik yönetim ve işletme politikası*. BETA.
- Feurer, R., Chaharbaghi, & K. (1995). Strategy development: Past, present and future. *Management decision*, (33), 6.
- Gönülaçar, Ş. (2014). Kalkınma planları ve eğitim. *Kamuda Sosyal Politika*, 29, 61-6.
- Halvurt, İ. (2010). *Avrupa birliği'nde hizmetiçi eğitim politikaları: geleneksel ve uzaktan eğitim yaklaşımına göre trakya birlik hizmetiçi eğitim modelinin oluşumu* [Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi]. Açık Erişim Tez Merkezi. <https://dspace.trakya.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/trakya/199/0082277.pdf?sequence=1&isAlowed=y> adresinden 26.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- HBÖ Başlangıç Raporu (2011). Hayat boyu öğrenmenin geliştirilmesi teknik destek projesi (HBÖ), Türkiye, TR07H2.01-01/001 başlangıç raporu (Nihai Versiyon). MEB, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- Kahveci, E. (2008). Strateji, stratejik yönetim ve stratejik yönetim modeli. *Verimlilik Dergisi*, 4(7), 30.
- Kalkınma Bakanlığı (2013). 10. Kalkınma planı 2014-2018. Kalkınma Bakanlığı
- Karaosmanoğlu, H.S. (2006). Düzenleyici etki analizi ve Türkiye uygulaması. (Yayın Kodu. 2691). [DPT Uzmanlık Tezi, Devlet Planlama Teşkilatı].
- MEB, PKMB (2005). *Temel eğitime destek projesi pilot iller iletişim bileşeni başlangıç araştırması*. Millî Eğitim Bakanlığı, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- MEB, PKMB (2007). Politika ve strateji belgeleri: MEB, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- MEB, PKMB (2007). Politika ve strateji belgeleri: *Türkiye hayat boyu öğrenme politika belgesi*. MEB, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- MEB, PKMB (2007). Politika ve strateji belgeleri: *Türkiye hayat boyu öğrenme strateji belgesi*. MEB, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.

- MEB, PKMB (2007). Politika ve strateji belgeleri: *Mesleki eğitimde sosyal ortaklığın geliştirilmesi politika belgesi*. MEB, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- MEB, PKMB (2007). Politika ve strateji belgeleri: *Mesleki eğitim için strateji belgesi*. Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- MEB, PKMB (2007). Politika ve strateji belgeleri: *Meslek dersleri öğretmen eğitimi politika ve stratejileri raporu*. Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- MEB, PKMB (2007). Politika ve strateji belgeleri: *Meslek dersleri öğretmen eğitimi politika ve stratejileri belgesi*. Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- MEB, PKMB (2007). *Politika ve strateji belgeleri: TEDP, reformun 10. yılında temel eğitim stratejileri belgesi*. Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- MEB (2009). Hayat boyu öğrenme strateji belgesi. Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- MEB (2013). *Türkiye hayat boyu öğrenme stratejisi ve eylem planı 2014-2018*. Ankara.
- MEGEP Başlangıç Raporu (2003). Türkiye’de mesleki eğitim ve öğretim sistemini güçlendirme programı. (Nihai Rapor). (Europe Aid/ 112707/ C/SV/TR). (Avrupa Temsilciliği ve Yararlanıcılar Tarafından Onaylanan Şekli).
- MEBGEP, Yeşil Belge (2010). Millî eğitim bakanlığının kapasitesinin güçlendirilmesi projesi. (Europe Aid/ 125262/ D /SER/TR). (Yayınlanmamış Rapor). Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- MEBGEP Başlangıç Raporu, (2008). (15 Ağustos 2008). Millî eğitim bakanlığının kapasitesinin güçlendirilmesi projesi. (Europe Aid/ 125262/ D/SER/TR) (Yayınlanmamış Rapor). Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- MTEM Nihai rapor (2006). Mesleki ve teknik eğitimin modernizasyonu projesi. (01 Temmuz 2003- 31 Aralık 2006). (Europe Aid/ 112758/ C/SV/TR). Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- Okçu, M. (2007). Yönetişim tartışmalarına katkı: AB için yönetim ne anlama geliyor? *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 12(3)*, 299-31.
- Öztürk, F. (2009). *Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programları ve Türkiye* (Tez No. 239588) [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi].
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş nicel ve nitel yaklaşımlar*. Siyasal Kitapevi.
- Sağlam, M., Özüdoğru, O. F., & Çıray, F. (2011). Avrupa Birliği eğitim politikaları ve türk eğitim sistemine etkileri. *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 87-109.
- STB (2008). Sanayi ve ticaret bakanlığı bölgesel rekabet edebilirlik programı koordinasyon ve uygulama merkezi, katılım öncesi yardım aracı-IPA ve bölgesel rekabet edebilirlik operasyonel programına ilişkin sık sorulan sorular. <http://ipa.stb.gov.tr/Dosyalar/SikcaSorulanSorular.pdf>
- Tanyeri, A. E. (2006). *Avrupa birliği'nin eğitim politikası ve erasmus programı*. [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi].
<https://acikerisim.sakarya.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12619/92342/T02692.pdf?sequence=1> adresinden 26.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- TEDP Başlangıç raporu (2002-2007). Temel Eğitime Destek Projesi. Cilt.1 Bölümler: A.1-D.5.(Sözleşme No: Deltur/MED TQ/03-02).

- TEDP Başlangıç raporu (2002-2007). Temel eğitime destek projesi. Cilt.2 Ekler (Sözleşme No: Deltur/MED TQ/03-02).
- TEDP Nihai raporu (2007). MEB Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı. Ankara.
- Terzi, Ç. (2015). *Uyum sürecinde türkiye eğitim politikalarının avrupa birliği eğitim politikaları doğrultusunda değerlendirilmesi* (Tez No. 139) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Anadolu Üniversitesi Kurul Akademik Arşiv.
- Topsakal, C. (2003). *Avrupa Birliği eğitim politikaları ve bu politikalara türk eğitim sistemi'nin uyumu*. (Tez No. 130687) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Treaty Of Maastricht (1992). Official Journal. 191(29). <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html> adresinden 28.05.2012 tarihinde erişilmiştir.
- Usta, M. E. (2015). Siyasi parti programlarına göre eğitim politikaları. *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 55-73.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H., (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yüksel, N. (2005). Yeni kamu mali yönetim sistemi ve düzenleyici etki analizi DEA. *Sayıştay Dergisi*, 59, 47-71.
- MEB (2018). 2023 Eğitim vizyonu. <http://2023vizyonu.meb.gov.tr/> adresinden 28/12/2022 tarihinde erişilmiştir.
- MEB: Politika belgeleri: <http://sgb.meb.gov.tr/www/kurumsal-politikalar/icerik/162>. adresinden 13.03.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Dünya Bankası: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/243261538075151093/learning-adjusted-years-of-schooling-lays-defining-a-new-macro-measure-of-education> adresinden 26.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.worldbank.org/en/data/interactive/2018/10/18/human-capital-index-and-components-2018> adresinden 03.03.2022 tarihinde erişilmiştir.
- AB https://www.ab.gov.tr/files/rehber/10_rehber.pdf adresinden 26.02.2024 tarihinde erişilmiştir.